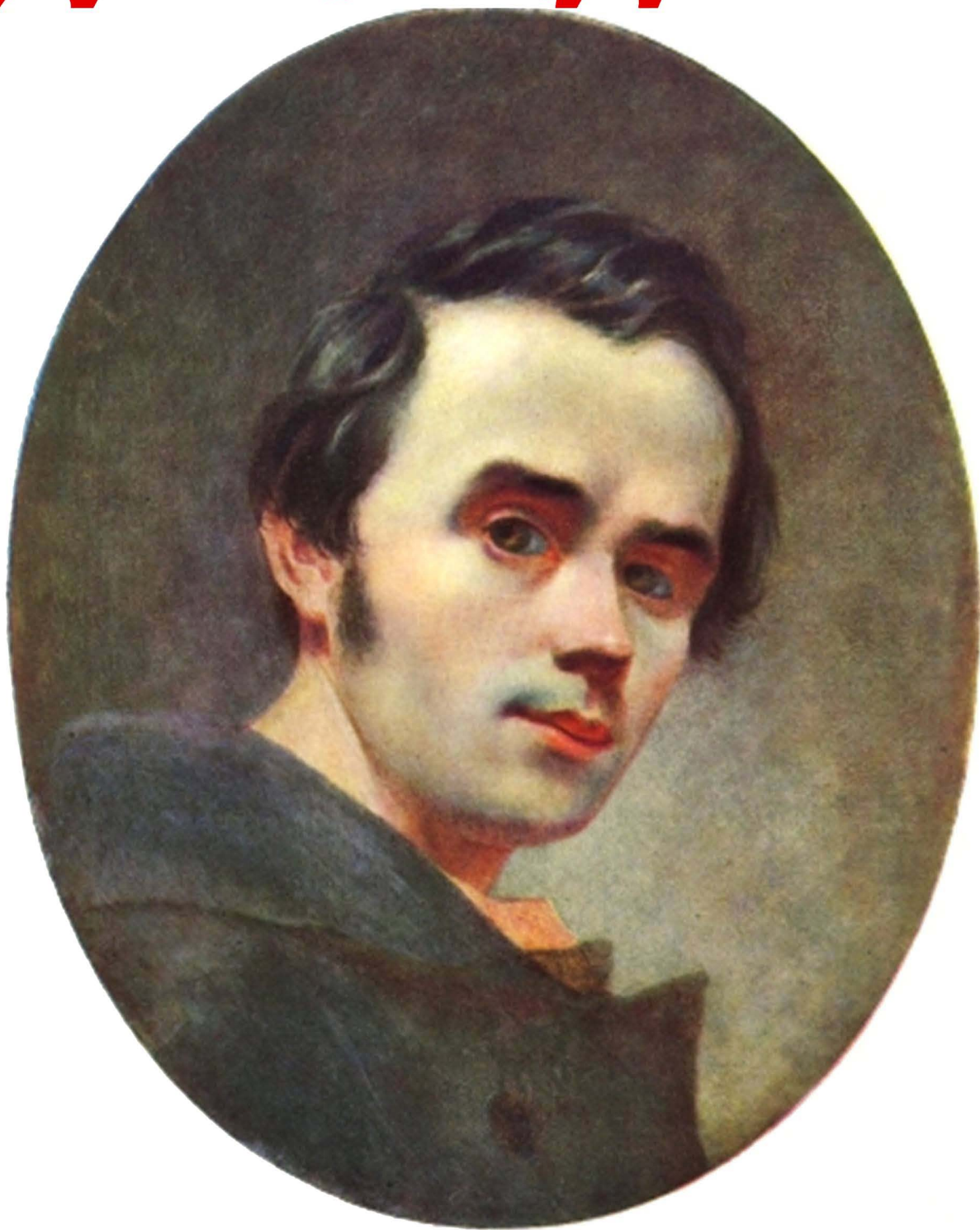

ДОБРИДЕНЬ

*Лисянський
часопис*

№ 23-24. 2008-2009

ДОБРИДЕНЬ

Громадсько-політичний, науково-популярний, художній журнал

Заснований у лютому 2000 р.:
реєстраційне посвідчення ЧС-269 від 11.02.2000

№ 23–24
2008–2009

З М І С Т

Сьогодення:

<i>Хойнацька Л.М.</i> IV з'їзд Національної спілки краєзнавців України	3
Лист Національної спілки краєзнавців України	6
<i>Щербатюк В.М.</i> До 195-річчя з Дня народження Т.Г. Шевченка: пропозиції Лисянської районної організації «Витоки» щодо вшанування митця та їх виконання у Лисянському районі	7
<i>Костенко В.П.</i> План заходів відділу культури і туризму райдержадміністрації з підготовки та відзначення в районі 195-ї річниці від дня народження Т.Г. Шевченка	8
<i>Демчук М.П.</i> Спільна нарада Лисянської районної спілки краєзнавців «Витоки» та Лисянської районної організації «Work & Luck International» Міжнародної громадської організації «Україна – Польща – Німеччина»	9
<i>Щербатюк В.М.</i> Підсумки Єдиної координаційної ради з питань краєзнавства у Лисянському районі від 26 грудня 2008 року	9
<i>Щербатюк В.М.</i> Засідання Єдиної координаційної ради з питань краєзнавства 30 жовтня 2009 року	10
<i>Бесараб В.М.</i> Про соціалістичну рівність	11
<i>Березовська О.В.</i> Туристичні маршрути Черкащини (частина I)	12
<i>Нестеренко Ю.О.</i> Хай множиться талантами наша земля!	16

Сторінка Лисянської районної спілки краєзнавців «Витоки»:

<i>Березовський О.М., Березовська О.В.</i> Ми чуємо тебе, Кобзарю, крізь століття... (Презентація історико-етнографічного дослідження «Шевченків край»)	17
<i>Березовська О.В.</i> Відгуки у пресі про книгу «Шевченків край»	21
<i>Березовська О.В.</i> До 10-річчя Лисянської районної спілки краєзнавців «Витоки»	22
<i>Сокур В.В.</i> Остання мрія і любов Шевченка	25

Наукові статті та розвідки:

<i>Щербатюк В.М.</i> У боротьбі за владу Рад	29
<i>Березовський О.М.</i> Українські політичні партії Наддніпрянщини поч. ХХ ст. в інтерпретації сучасних вітчизняних істориків	32
<i>Нестеренко Ю.О.</i> Від ідеї державності Тараса Шевченка до сучасної євроінтеграції України в контексті розвитку діяльності Міжнародної організації «Україна–Польща–Німеччина»	35

З полиць архівів:

<i>Мицик Ю.А.</i> Лист із Лисянки 1750 року	39
---	----

Некрологи:

<i>Березовський О.М.</i> Людина, педагог, вчений. Пам'яті О.О. Вдовиченка	40
<i>Березовська О.В., Березовський О.М.</i> Всякому по серцю рідний край. Пам'яті М.П. Лубка	43
Показчик матеріалів і статей, надрукованих у журналі «Добридень» у 1999–2007 рр.	42
Хроніка подій Лисянщини	50
Поезія Лисянщини	52

Періодичне видання Лисянської селищної ради та Лисянської районної спілки краєзнавців «Витоки»

Читайте у наступному номері:

- **Березовська О.В.** Туристичні маршрути Черкащини. (Частина II)
- **Іващенко Я.О.** Літопис села Чаплинка
- Хроніка подій Лисянщини

Титульна сторінка:

Тарас Шевченко. Автопортрет.
Олія. Зима 1840–1841 рр.

Фото на четвертій сторінці обкладинки:

Хоровий колектив Лисянського РБК на святкуванні 195-ї річниці від дня народження Т.Г. Шевченка в м. Жашків Черкаської обл.

**Громадсько-політичний, науково-популярний,
художній журнал
«ДОБРИДЕНЬ»
№ 23-24, 2008-2009**

Засновники:

Лисянська селищна рада,
Лисянська районна спілка краєзнавців «Витоки»

Редактор:

О.В. Березовська

Редакційна колегія:

О.В. Березовська, О.М. Березовський, М.П. Демчук,
В.С. Діженко, В.П. Костенко, М.О. Котенко,
М.Т. Лаврега, Ю.О. Нестеренко, С.М. Ткаченко,
В.М. Щербатюк

Наукова редакція:

В.М. Щербатюк

Відповідальний за випуск:

В.П. Костенко

ЖУРНАЛ «ДОБРИДЕНЬ» – РЕЗУЛЬТАТ КОЛЕКТИВНОЇ ПРАЦІ.

Шановні читачі!

У журналі «Добридень» ви можете розмістити свої матеріали. Редакційна колегія журналу приймає матеріали громадсько-політичного, науково-історичного, археологічного, етнографічного, художньо-поетичного та іншого спрямування, оголошення, рекламні повідомлення.

Використання у будь-якій формі матеріалів, опублікованих у журналі, узгоджується з редакцією. Посилання на видання обов'язкові. Редакція має право редагувати і скорочувати авторські матеріали і не обов'язково поділяє думку авторів публікацій. За достовірність і точність інформації відповідальність несуть автори.

Адреса редакції:

смт. Лисянка, пл. Миру, 22, тел. (04749) 6-21-76, e-mail: dobruden@ukr.net
© Лисянська селищна рада, © Лисянська районна спілка краєзнавців «Витоки», 2009.

Назва журналу має історичне походження (див. Добридень. – 1999. – № 1).

Список установ і організацій, яким надсилаються контрольні примірники нетаємних творів друку згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 376 від 6.07.1992 р.

1. Кабінет Міністрів України (КМУ).	4. Книжкова палата України
2. Держкомпреси України.	5. Національна парламентська бібліотека України
3. Головне управління з охорони державних таємниць у пресі та інших засобах масової інформації при КМУ.	6. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського.
Також розсилка примірників журналу здійснюється до нижчевказаних установ і організацій	
1. Президія НАН України.	9. Бібліотеки райцентрів, або відділи культури Черкаської області.
2. Всеукраїнська спілка краєзнавців.	10. Відділ культури Лисянської райдержадміністрації.
3. Комітет інформації Черкаської обласної державної адміністрації.	11. Відділ освіти Лисянської райдержадміністрації
4. Черкаська обласна організація Всеукраїнської спілки краєзнавців.	12. Лисянська районна спілка краєзнавців «Витоки».
5. Черкаська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Т.Г. Шевченка.	13. Лисянський районний архів.
6. Лисянська районна державна адміністрація.	14. Лисянська районна бібліотека.
7. Лисянська районна рада.	15. Лисянський історичний райдержмузей
8. Селищна рада смт. Лисянка Черкаської області	16. Автори публікацій.

Л.М. Хойнацька,
кандидат історичних наук, доцент,
член Лисянської районної організації «Витоки»
Національної спілки краєзнавців України

IV З'ЇЗД НАЦІОНАЛЬНОЇ СПІЛКИ КРАЄЗНАВЦІВ УКРАЇНИ (м. Київ, 28 жовтня 2008 р.)

На IV з'їзді, що відбувся у концертному залі Державного підприємства «Центр ділового та культурного співробітництва «Український дім», зібралось близько 300 делегатів та гостей з усіх куточків України. Серед них 7 академіків Національної академії наук (НАН) України, 3 Герої України, 42 доктори та 117 кандидатів наук, 7 ректорів провідних вузів України, народні депутати, представники усіх гілок влади, вчені-історики, краєзнавці-аматори, музейники, працівники бібліотек, архівів, колекціонери, пам'яткоохоронці, журналісти.

Напередодні, 16 жовтня, Уряд України прийняв доленосну Постанову для членів Всеукраїнської спілки краєзнавців: спілці було надано національний статус.

Краєзнавців і гостей з'їзду урочисто та віртуозно привітав відомий в Україні і світі Національний симфонічний оркестр Національного радіо під керуванням Заслуженого діяча мистецтв України Володимира Шейка.

Відкрив з'їзд голова правління Національної спілки краєзнавців України, академік НАН України, Герой України Петро Тимофійович Тронько. Делегати і гості з'їзду з особливою теплотою вшановували цю всесвітньовідому, але надзвичайно скромну і не по віку енергійну людину.

Чого лишень варті його заслуги перед Україною у створенні Національного заповідника запорізького козацтва на острові Хортиця, Національного музею народної архітектури та побуту у Пирогові, пам'ятника Лесі Українки у Києві, меморіального комплексу Великої Вітчизняної війни на Дніпровських кручах, Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, відродження з небуття Всеукраїнської спілки краєзнавців.

На обговорення IV з'їзду було винесено та одноголосно затверджено наступні питання:

1. Звіт Правління Національної спілки краєзнавців (НСК) України (доповідач – Голова Правління спілки академік П.Т. Тронько).
2. Звіт Ревізійної комісії Національної спілки краєзнавців України (доповідач – голова комісії О.Г. Бажан).
3. Про деякі зміни та доповнення до Статуту спілки (доповідач – заступник Голови Правління спілки Г.О. Клепак).
4. Вибори голови спілки та голови Ревізійної комісії.
5. Вибори нового складу Правління спілки, заступників Голови спілки та членів ревізійної комісії НСК України.
6. Прийняття Постанови за підсумками роботи з'їзду та Звернення до української громадськості.

Після обрання керівних органів з'їзду було надано слово гостям та учасникам з'їзду.

Привітання Президента України В.А. Ющенка оголосив керівник Головної служби гуманітарної політики Секретаріату Президента України О.П. Биструшкін. Він також звернувся до залу з теплим особистим привітанням.

Потім до делегатів і учасників форуму звернувся заступник Міністра Кабінету Міністрів України І.С. Ратушняк, котрий привітав спілчан з наданням спілці високого статусу національної, оголосив вітальну адресу Прем'єр-Міністра України Ю.В. Тимошенко та вручив Почесні Грамоти Кабінету Міністрів України відомим сподвижникам краєзнавчого руху України.

Від імені Міністерства культури та туризму України з присвоєнням національного статусу спілці привітав заступник Міністра М.М. Яковина. Він також оголосив привітання Міністра В.В. Вовкуна та вручив кращим краєзнавцям Почесні Грамоти Міністерства.

З урочистими промовами виступили інші почесні гості та учасники з'їзду: член правління НСК України, Голова Правління Українського фонду культури, академік НАН України, Герой України Б.І. Олійник; член правління НСК України, Голова Правління Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, директор Інституту археології НАН України, академік НАН України П.П. Толочко; ректор Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна, професор В.С. Бакіров; директор Інституту географії НАН України, член-кореспондент НАН України Л.Г. Руденко, який подарував спілці нещодавно вперше виданий в Україні Національний атлас України.

На адресу з'їзду надійшли привітання від Голови Верховної Ради України А.П. Яценюка та Президента Національної академії наук України академіка Б.Є. Патона, факсограми від краєзнавчих організацій спілок Канади, Америки, Польщі, Чехії, Росії. Вітальну телеграму з Білорусі надіслав Надзвичайний і Повноважний Посол України Ігор Ліховий, котрий тривалий час був членом правління Спілки та білоруські краєзнавці.

Продовжив вести роботу з'їзду член правління Національної спілки краєзнавців України, директор Інституту історії України НАН України, академік НАН України В.А. Смолій. Він надав слово для звітної доповіді «Про роботу Правління Всеукраїнської спілки краєзнавців» Голові Правління спілки, академіку НАН України, Герою України П.Т. Троньку.

Петро Тимофійович наголосив, що Національна спілка краєзнавців об'єднує близько 2 тисяч членів – вболівальників історії та духовності української нації від всесвітньо відомих учених до краєзнавців з найвіддаленіших сільських музеїв. Не за гроші, а за совість вони займаються широкою науково-пошуковою та просвітницькою діяльністю, відновленням призабутих імен славетних постатей в українській історії, збереженням пам'яток історії та культури, природоохоронною діяльністю, популяризацією народних традицій і звичаїв, відновлюють та возвеличують патріотичний дух у молодіжному середовищі, допомагають збереженню самобутності культур національних меншин, історично пов'язаних з долею українського народу.

Усі обласні, Кримський республіканський, Київський і Севастопольський міські, а також місцеві осередки спілки спрямували свою роботу на виконання вимог президентського Указу «Про заходи щодо підтримки краєзнавчого руху в Україні» та затвердженої Урядом Програми розвитку краєзнавства на період до 2010 року.

З ініціативи спілки краєзнавців створюється документальна історія про трагічні роки сталінізму – загальноукраїнське науково-документальне видання серії книг «Реабілітовані історією». Вийшло у світ 25 томів у 52 фундаментальних книгах майже у всіх областях держави, а їх загальна кількість сягне сотні. У книгах можна знайти не лише ретельне дослідження механізмів репресій радянської доби, оригінальні документи і фото, а й найповніший мартиролог безневинно репресованих наших співвітчизників.

Триває робота щодо випуску «Зводу пам'яток історії та культури України». У чисельній кількості краєзнавчих довідників, путівників напрацьовано базовий матеріал для нового багатотомного енциклопедичного видання «Історії міст і сіл України».

Власні друковані видання мають 17 місцевих осередків спілки. В усіх областях постійно виходять у світ краєзнавчі монографії, путівники, буклети, різноманітні цікаві довідники, в т.ч. – туристичні. Лише за останні роки діяльності Національної спілки краєзнавців України її членами видано більше 600 науково-дослідницьких, публіцистичних та краєзнавчих книг з історії та культури рідного краю, проведено 13 загальноукраїнських та понад 500 регіональних краєзнавчих конференцій.

З метою залучення підростаючого покоління до активної участі в краєзнавчому русі, запроваджено навчальні курси «Краєзнавство», «Історичне краєзнавство» у вищих навчальних закладах гуманітарного профілю та уроків «Історія рідного краю» у 5–11 класах загальноосвітніх шкіл, організовано та проведено туристично-краєзнавчі експедиції учнівської та студентської молоді «Сто чудес України», «Краса і біль України» за програмами «Свята спадщина» і «З попелу забуття», «Історія міст і сіл України», «Колосок пам'яті».

Краєзнавцями разом із Всеукраїнським фондом відтворення видатних пам'яток історико-архітектурної спадщини ім. Олеся Гончара взято під опіку та охорону більше 50 пам'яток, що підлягають відновленню згідно з Державною програмою збереження національних святинь.

Спілка краєзнавців в інтересах активізації культурного обміну з українською діаспорою ближнього та дальнього зарубіжжя, встановила та зміцнює культурологічні та наукові зв'язки зі спільнотою дослідників історії Польщі (Польська Республіка – Варшава, Краків); Українсько-австрійським товариством (Австрія – Відень); культурно-просвітницькою громадськістю Чехії (Чеська Республіка – Прага); Фундацією української спадщини Альберти, Канадським інститутом українських студій при Альбертському університеті, Товариством об'єднаних українців Канади (Оттава); Українським інститутом Гарвардського університету (США); Міжнародною літньою школою молодих істориків країн СНД; Міжнародним науковим центром буковинознавства (Чернівці – Німеччина, Румунія, Франція, Австралія, Канада); Асоціацією військових істориків США (Вашингтон) та ін.

Академік П.Т. Тронько у своїй доповіді звернув увагу на те, що пріоритетним завданням спілки на найближчий час є активне сприяння та допомога Президенту, Уряду, органам державної влади України всіх рівнів, науковим установам, закладам культури та освіти, громадським організаціям у питаннях відродження та захисту історичної, духовної та культурної спадщини українського народу, формуванні патріотичних настроїв у суспільстві.

У обговоренні звіту правління спілки взяли участь: Голова Правління Черкаської обласної організації, член Правління спілки В.М. Мельниченко; відповідальний секретар Полтавської обласної організації, директор Центру дослідження історії Полтавщини при Полтавській обласній державній адміністрації, заслужений вчитель України О.А. Білоусько; Голова Правління Дніпропетровської обласної організації, член Правління спілки Г.К. Швидько; Голова Правління Львівської обласної організації, член Правління спілки, доктор історичних наук М.Р. Литвин; Голова Правління Донецької обласної організації, член Правління спілки, доцент Слов'янського державного педагогічного університету, член Національної спілки письменників України В.І. Романько; член Правління спілки та Голова Правління Закарпатської обласної організації, заступник директора Ужгородського державного обласного краєзнавчого музею П.М. Федака та ін.

В цілому позитивно оцінюючи роботу, проведену за 2003–2008 роки, IV з'їзд відзначив, що Правління спілки, її обласні та місцеві осередки все ж не виконали у повному обсязі постанов попереднього з'їзду та пленумів Правління щодо організаційного зміцнення та належного юридичного оформлення існуючих та створення нових організацій спілки. У деяких регіонах робота переважно концентрувалась в обласних центрах і великих містах без пошуку і залучення дослідників рідного краю з глибинки.

Нові відповідальні завдання, які постають перед спілкою у сучасних реаліях, вимагають значного поліпшення роботи, піднесення організаційно-методичного рівня та координації діяльності всіх краєзнавчих ланок як у центрі, так і в областях та містах України.

На IV з'їзді краєзнавці України обрали нове керівництво Національної спілки та прийняли Звернення до української громадськості. Головою національної спілки вони знову переобрали її засновника і беззмінного керівника протягом останніх 18 років, патріарха українського краєзнавчого руху, академіка НАН України, Героя України П.Т. Тронька, котрий і донині активно і плідно працює на чолі відділу регіональних проблем Інституту історії України НАН України.

Понад 100 членів спілки за активну участь у краєзнавчому русі, вагомі досягнення у відродженні правдивої української історії і культури були відзначені державними нагородами, Грамотами Кабінету Міністрів та Верховної Ради України, багатьох міністерств і відомств. Велику групу краєзнавців нагороджено загальноукраїнською премією імені Дмитра Яворницького. Зокрема, з числа учасників з'їзду від Черкащини Почесною грамотою КМ України нагороджено Голову Правління Черкаського обласного осередку Національної спілки краєзнавців України В.М. Мельниченка, Почесною Грамотою Міністерства культури і

туризму України Голову Лисянської районної організації «Витоки» Національної спілки краєзнавців України В.М. Щербатюка.

Народний депутат України Петро Ющенко презентував для делегатів з'їзду виставку портретного живопису «Українці в світі», яку було розгорнуто в залах Українського дому.

Велика багатобарвна книжкова виставка краєзнавчої літератури з усієї України, презентація книги спогадів про талановитого українського краєзнавця та історика Юрія Данилюка, український дух, бадьорі пісні у виконанні майстрів вітчизняної естради, що лунали в Українському домі, створили неповторне відчуття національної єдності і справжнього свята на цьому авторитетному форумі України.

* * *

Сучасні вчені небайдуже ставляться до стану та розвитку науки, культури, освіти в Україні, всіляко підтримують роботу всеукраїнських громадських організацій. Свідченням цього є лист-подяка, надісланий 13 листопада 2008 р. Головою Національної спілки краєзнавців України, академіком НАН України, Героєм України П.Т. Троньком до кандидата історичних наук, доцента Київського національного університету внутрішніх справ В.М. Щербатюка.

ЛИСТ НАЦІОНАЛЬНОЇ СПІЛКИ КРАЄЗНАВЦІВ УКРАЇНИ

Доценту
Київського національного
університету внутрішніх справ
Щербатюку В.М.

Шановний Володимире Михайловичу!

Національна спілка краєзнавців України сердечно дякує Вам за своєчасну меценатську підтримку проведення IV з'їзду Спілки, котрий відбувся 28 жовтня у м. Києві.

На нашому форумі широко обговорено проблеми відродження української історії, культури та духовності, гостро ставились питання відновлення та збереження національних святинь, окреслені завдання виховання національної гідності і патріотизму у молоді, шляхи підтримки вищих органів влади у справі консолідації українського суспільства перед новими викликами часу.

Сподіваємось на подальшу плідну співпрацю з Вами у справі духовного відродження нашої рідної України.

Бажаємо Вам, шановний Володимире Михайловичу, нових успіхів на благо нашої держави.

З повагою,

**Голова Національної спілки краєзнавців України,
академік НАН України,
Герой України**

П.Т. Тронько

З нагоди 195-річчя з Дня народження Тараса Шевченка Лисянською РСК «Витоки» голові Лисянської РДА В.І. Бабенку, голові Лисянської райради В.М. Бесарабу, селищному голові Лисянки О.І. Вельбівицю був надісланий лист з пропозиціями щодо вшанування постаті всесвітньовідомого поета і художника.

**ДО 195-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ Т.Г. ШЕВЧЕНКА:
ПРОПОЗИЦІЇ ЛИСЯНСЬКОЇ РАЙОННОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ «ВИТОКИ» ЩОДО
ВШАНУВАННЯ МИТЦЯ ТА ЇХ ВИКОНАННЯ У ЛИСЯНСЬКОМУ РАЙОНІ**

Шановні В'ячеславе Івановичу, Володимире Михайловичу, Олександрі Івановичу!

В Україні розпочинаються заходи на вшанування визначного діяча, поета і художника, пророка української нації Т.Г. Шевченка.

Окремі заходи безпосередньо підкреслюють причетність до вшанування пам'яті Т.Г. Шевченка Лисянського району та його керівників: презентація книги «Шевченків край: історико-етнографічне дослідження», яка відбудеться у м. Київ, на батьківщині поета, в Черкасах у прямому ефірі обласного телебачення та участь представників Лисянщини в Четвертій науково-краєзнавчій конференції «Черкащина в контексті історії України» (проведення у лютому 2009 р.), де відбудуться наукові диспути з шевченківської тематики. За підсумками конференції здійснюватиметься публікація матеріалів окремою книгою, у пресі (в тому числі й про вихід у світ названої книги, що передбачається широко представити на конференції). Хід конференції та її підсумки висвітлюватимуться по обласному телебаченні.

Разом з тим пропозиція Черкаської обласної організації Національної спілки краєзнавців щодо вшанування постаті Т. Шевченка у назві Лисянського районного райдержмузею, яка була письмово надіслана до району ще весною 2008 р. залишається не розглянута районними органами влади, що не однозначно сприймається громадськістю області.

У зв'язку з цим пропонуємо:

1. Наприкінці грудня 2008 р. або в першій половині січня 2009 р. провести Єдину координаційну раду (ЄКР) з питань краєзнавства у Лисянському районі за участю керівників району, селищного голови, структур райдержадміністрації, райради, керівництва районної організації «Витоки» Національної спілки краєзнавців України, де розглянути питання щодо проведення в 2009 р. заходів на відзначення 195-ї річниці з Дня народження Т.Г. Шевченка.

2. Створити делегацію на Четверту науково-краєзнавчу конференцію «Черкащина в контексті історії України» у складі представників спілки «Витоки», районної освіти і культури, райдержадміністрації і райради. Пропонуємо: від сфери культури – Костенко В.П.; від сфери освіти – Демчук М.П; від спілки «Витоки» – Щербатюк В.М. та Діженко В.С. Просимо визначити делегатів від райдержадміністрації і райради і забезпечити поїздку на конференцію представникам з Лисянки.

3. Двом делегатам конференції (Щербатюк В.М. та представнику від райдержадміністрації чи райради) у відповідності з визначеними напрямками роботи конференції, підготувати матеріали до виступу на обласній конференції і подальшої їх публікації.

4. До лютого 2009 р., часу проведення конференції у м. Черкаси, вирішити питання щодо вшанування Т.Г. Шевченка у назві Лисянського районного державного історичного музею з тим, щоб даний факт засвідчити під час проведення конференції. Даний факт викличе позитивний резонанс не лише в області, а й у Києві та Україні взагалі.

5. До Дня 195-ї річниці Т.Г. Шевченка видати з друку здвоєними номерами за 2008 і 2009 роки черговий номер часопису «Добридень».

6. Розширити публікації щодо постаті Т.Г. Шевченка та історії Шевченкового краю і України у сторінці «Витоки» районної газети «Понад Тікичем» та забезпечити в обов'язковому порядку її публікацію щомісяця.

З повагою,
Голова Лисянської районної організації «Витоки»
Національної спілки краєзнавців України

В.М. Щербатюк

* * *

В рамках святкування 195-річчя з Дня народження Тараса Шевченка, з метою вшанування пам'яті поета та популяризації його творів серед населення, відділом культури і туризму Лисянської райдержадміністрації заплановано і проведено ряд заходів

**ПЛАН ЗАХОДІВ ВІДДІЛУ КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ ЛИСЯНСЬКОЇ
РАЙДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ ТА ВІДЗНАЧЕННЯ В РАЙОНІ
195-Ї РІЧНИЦІ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ Т.Г.ШЕВЧЕНКА**

Організаційні заходи

1. Привести в належний стан пам'ятки історії та культури, заклади культури, оформити їх наочністю державотворчого спрямування.
2. Висвітлювати у засобах масової інформації хід підготовки і проведення заходів до 195-ї річниці від дня народження Т.Г.Шевченка.

Літературно-мистецькі заходи

1.Провести:

- 1.1. Шевченківські читання, тематичні літературно-мистецькі вечори, читацькі конференції, тематичні екскурсії, конкурси майстрів художнього слова, виставки творів образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва.
- 1.2. Районний відбірковий тур обласного конкурсу читців, присвяченого 195-ї річниці від дня народження Т.Г. Шевченка.
- 1.3. Заходи з нагоди Національного Шевченківського дня – 9 березня: покладання квітів до пам'ятників Т.Г. Шевченку, тематичні вечори, концерти, виставки тощо.
- 1.4. Літературно-мистецький вечір з нагоди 195-ї річниці від дня народження Т.Г. Шевченка (РБК).
- 1.5. Свята вулиць Т.Г. Шевченка.

2. Взяти участь:

- 2.1. Обласний огляд читців (м. Черкаси).
- 2.2. Обласна наукова конференція, присвячена 195-ї річниці від дня народження Т.Г. Шевченка (м. Черкаси).
- 2.3. Обласний конкурс кобзарського мистецтва (м. Канів).
- 2.4. Обласне мистецьке свято «Вінок Кобзареві» (м. Звенигородка).
- 2.5. Заходи у зв'язку з 148-ю річницею перепоховання праху Т.Г. Шевченка на Чернечій горі (м. Канів).
- 2.6. Обласний мистецький фестиваль «Садок вишневий коло хати» (м. Городище).

Начальник відділу культури і туризму
Лисянської райдержадміністрації

В.П. Костенко

М.П. Демчук

**СПІЛЬНА НАРАДА ЛИСЯНСЬКОЇ РАЙОННОЇ СПІЛКИ КРАЄЗНАВЦІВ «ВИТОКИ»
ТА ЛИСЯНСЬКОЇ РАЙОННОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ «WORK & LUCK INTERNATIONAL»
МІЖНАРОДНОЇ ГРОМАДСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ «УКРАЇНА – ПОЛЬЩА –
НІМЕЧЧИНА»**

9 липня 2008 р. у Лисянці провели нараду члени спілки «Витоки» і районного осередку «Work & Luck International» Міжнародної громадської організації «Україна–Польща–Німеччина». В ході роботи учасники обговорили роботу над створенням майбутньої книги «Шевченків край: історико-етнографічне дослідження», про робочі поїздки організаторів видання по Шевченковому краю та пошукові експедиції авторів дослідження.

Члени Лисянського районного осередку «Україна–Польща–Німеччина» проінформували присутніх про досвід україно-польських стосунків на Корсунщині та про візит делегації Корсунщини до Польщі.

Разом з тим, члени осередку виявили готовність розробити маршрути можливих екскурсій по Шевченківському краю в тому числі й по Лисянщині (можливо, якщо буде така необхідність, в рамках Програми «Золота підкова Черкащини»), виробити тексти екскурсій. Цими питаннями готові зайнятись директор Боярської школи М.П. Демчук і начальник відділу культури В.П. Костенко.

Члени правління районного осередку організації «Україна–Польща–Німеччина» переобрали голову правління і висловили сподівання про більш активну діяльність організації. Новим головою правління став директор Боярської ЗОШ І–ІІІ ступенів М.П. Демчук.

У вересні 2008 р. за участі членів Правління В.П. Костенка, М.П. Демчука та при фінансовому сприянні членів Правління «Work & Luck International» В.М. Щербатюка і Ю.О. Нестеренка виготовлені печатки організації.

В.М. Щербатюк

**ПІДСУМКИ ЄДИНОЇ КООРДИНАЦІЙНОЇ РАДИ З ПИТАНЬ КРАЄЗНАВСТВА
У ЛИСЯНСЬКОМУ РАЙОНІ ВІД 26 ГРУДНЯ 2008 РОКУ**

26 грудня 2008 р. у Лисянці відбулося засідання Єдиної координаційної ради (ЄКР) з питань краєзнавства, що діє при районних органах влади Лисянщини. На засіданні взяли участь представники райдержадміністрації, райради, галузей культури, освіти району, краєзнавці, місцева преса.

Учасники засідання ЄКР обговорили наступні питання:

- щодо відзначення в Лисянському районі та Лисянці 195-ї річниці з дня народження Т.Г. Шевченка;
- до питання відзначення 300-річчя створення української держави Богданом Хмельницьким.

В ході засідання на розгляд і затвердження керівниками району і селища були внесені такі пропозиції до окремих заходів:

1. За ініціативи районних і селищних органів влади провести у Лисянці презентацію книги «Шевченків край: історико-етнографічне дослідження». Книгу презентувати після її презентації в Києві та на Черкаському обласному телебаченні. Дату проведення обговорити і визначити додатково (Лисянська РДА, Лисянська райрада, селищна рада Лисянки).
2. У зв'язку із проведенням у лютому 2008 р. Четвертої науково-краєзнавчої конференції «Черкащина в контексті історії України», присвяченої 195-річчю від дня народження Т.Г. Шевченка, створити делегацію на конференцію із 5–6 осіб: від райдержадміністрації,

- райради, селищної ради, галузей культури (Костенко В.П.) і освіти (Демчук М.П.), науковців (Щербатюк В.М.) і краєзнавців (Діженко В.С.).
3. Двом учасникам конференції (Щербатюку В.М. та делегату від районних органів влади) підготувати доповіді і оприлюднити їх на обласній конференції щодо вшанування і відзначення постаті Т.Г. Шевченка у Лисянському районі в рамках загальноукраїнських заходів (спілка «Витоки», Лисянська РДА, райрада).
 4. До лютого 2008 р. – часу проведення Четвертої науково-краєзнавчої конференції «Черкащина в контексті історії України», вирішити питання щодо вшанування імені Т.Г. Шевченка у назві Лисянського районного історичного державного музею, виголосити даний факт під час роботи конференції (Лисянська РДА, Лисянська райрада, селищна рада Лисянки).
 5. До 9 березня 2009 р. – дати народження Т.Г. Шевченка, видати з друку спареними номерами за 2008–2009 р. черговий номер журналу «Добридень». Присвятити його 195-й річниці Т.Г. Шевченка та 300-річчю створення української держави Богданом Хмельницьким (селищна рада Лисянки, спілка «Витоки», відділ культури Лисянської РДА).
 6. Враховуючи, що в 1918 р. Лисянська ЗОШ № 1 носила ім'я Т.Г. Шевченка, поновити даний факт у назві школи, або ж назвати її ім'ям Т.Г. Шевченка знову.
 7. До 22 травня 2009 р., часу перезахоронення тіла Т.Г. Шевченка, упорядкувати у Лисянці вулицю, яка носить його ім'я (Лисянська РДА, Лисянська райрада, селищна рада Лисянки).
 8. До відзначення в Україні влітку 2009 р. 300-річчя створення Богданом Хмельницьким української держави, упорядкувати у Лисянці вулицю, що носить його ім'я (Лисянська РДА, Лисянська райрада, селищна рада Лисянки).
 9. В центрі Лисянки, біля Лисянського районного історичного музею, встановити бюсти Тарасу Шевченку (до 9 березня 2009 р.) і Богдану Хмельницькому (до липня 2009 р.) (відділ культури Лисянської РДА, Лисянська райрада, селищна рада Лисянки).
 10. У зв'язку з викладанням в 1918 р. української мови в Лисянській школі онукою Т.Г. Шевченка по братові Микиті Людмилою Шевченко на приміщенні Лисянської школи № 1 встановити їй меморіальну дошку (Лисянська РДА, Лисянська райрада, селищна рада Лисянки).
 11. На сторінках районної і селищної преси розширити публікації щодо постаті Т.Г. Шевченка, історії краю і України. Забезпечити, а районним органам влади сприяти, публікації в газеті «Понад Тікичем» сторінки «Витоки» щомісячно (Лисянська РДА, Лисянська райрада, селищна рада Лисянки, редакція газети «Понад Тікичем», спілка «Витоки»).

В.М. Щербатюк

ЗАСІДАННЯ ЄДИНОЇ КООРДИНАЦІЙНОЇ РАДИ З ПИТАНЬ КРАЄЗНАВСТВА 30 ЖОВТНЯ 2009 РОКУ

30 жовтня 2009 р. у малій залі адмінбудинку за участі керівників району, селища, членів спілки «Витоки», Лисянського козацького полку УРК відбулося чергове засідання Єдиної координаційної ради (ЄКР) з питань краєзнавства, що діє при районних і селищних органах влади, на якій було розглянуто наступні питання: 1) Обговорення проекту Великого Герба України (доповідач: районна рада, райдержадміністрація, спілка «Витоки»); 2) Видання з друку журналу «Добридень» та підготовка до відзначення 10-річчя його діяльності (доповідач: редактор журналу Березовська О.В.); 3) Увічнення імені Тараса Григоровича Шевченка у назві Лисянського історичного райдержмузею у рік 195-річчя поета (доповідач: Костенко В.П., Щербатюк В.М.); 4) Пропозиції щодо початку реалізації проекту «Родинний масток Хмельницьких «Монастирок» (доповідачі: Щербатюк В.М., Коряк В.П., Гаврилюк О.М.); 5) Реалізація Всеукраїнського проекту «Хата-мрія «Шевченкова Світлиця». Ознайомлення з місцем можливого будівництва Хати-мрії Т.Г. Шевченка (доповідачі: Щербатюк В.М., Сокур В.В., Назарук В.М.).

ПРО СОЦІАЛІСТИЧНУ РІВНІСТЬ

Зовсім недавно проводили зустріч з жителями одного із сіл Лисянського району. І розмова поступово перейшла на спогади про радянські часи. «Ті часи» згадують майже всі, кому довелося жити і працювати в період Радянського Союзу, особливо старше покоління. І це майже в кожному селі, а особливо в тих селах, де рівень безробіття займає високу позицію. Що ще цікавіше, найбільші претензії і навіть вимоги повернути «славне минуле» в основному висловлюють люди, що бідують.

Я й раніше не розумів, чому так? Адже всі держави світу, всі просвітлені люди називають радянський режим тоталітарним і засуджують його, а ось простим людям, виходить, жилося непогано. І ось, після індивідуальної розмови із деякими з цих людей, я зрозумів в чому суть.

Для початку згадаємо радянський спосіб життя. Держава надавала безоплатну початкову, середню і вищу освіту. Вона ж працевлаштовувала людей і платила середню заробітну плату. Причому зарплата була майже середня у всіх. Проблеми знайти роботу не було. Було б бажання працювати, а робота знайдеться кожному. Додаємо до цього і безкоштовну середню медицину і маємо – мінімальний ризик залишитися без роботи + гарантована середня зарплата (як у сусідів та колег) давали відчуття хорошого життя. Як у всіх. Адже якщо живеш як усі, то, звичайно, живеш добре. Для цього держава мала лише слідкувати, щоб ніхто не висунувся (не влаштувався на ще одну роботу), і не міг купити більше і краще, ніж середньостатистичний робітник. Для цього держава заохочувала і ставила за приклад «середнячка» і вигадувала ворога (підприємець-спекулянт), а той, хто живе надто краще – злодій. Оскільки краще знищувалося, то і порівняти не було з чим. Значить жилося добре.

Добре в той час працювала й ідеологічна машина. Піддавались гонінню ті, хто шукав кращий заробіток. Згадаймо лише, в якій шані були ті люди, які пропрацювали все життя на одному місці. А ще згадаймо однакові товари, однакові черги, одяг, однакові житлові будинки. Як усі. «Не виділяйся» – повторювали нам в школі. Чиновники (як клас) також жили всі однаково, однакові кабінети, меблі. Однакові «Волги» або «УАЗи». Державна дудка грає, а всі під нею танцюють і, головне, майже щасливі. У чому ж щастя? Та все ж таки у тому самому «базовому наборі» благ (житло + робота + їжа).

Звучить принадно, правда? Щоб жити як всі не потрібно було напружуватися: держава тебе навчить, дасть тобі роботу і можливість з часом отримати безкоштовне житло. Стабільне, як банківський депозит, життя з такою ж стабільною пенсією! Головне не лізти вперед, не «мукати» і бути як всі. Радянська тоталітарна система зробила таку людину прикладом зразкового громадянина.

Розглядаючи основи радянського устрою не по-доброму відчуваєш її демонічну геніальність. Прекрасне, Господнє поняття справедливості було трансформовано в поняття соціалістичної рівності. Рівності, яка в соціалістичному розумінні системи стала гальмом для розвитку як людини, так і держави. Геніальні особливості особистості були пригнічені невиразністю попиту системи. Бо тільки середньостатистичні особи могли вдовольнятися простими благами гарантованості і бути її підтримкою.

А потім «Совок» розпався і життя почало стрімко мінятися, залишаючи на задвірках тих, хто не встигав за ним. Життєва установка «державна про все поклопочеться» перестала працювати. Конвеєр зламався. Вибір був невеликим: узяти на себе відповідальність за своє життя або животіти в убогості!

Нові блага оцінили тільки одиниці – ті самі люди, які не можуть сидіти на місці і багато трудяться для досягнення життєвого успіху. Та що там говорити, ініціативні люди навіть за «Совка» знаходили способи легально обійти всі закони – перешкоди для їх зростання і розвитку!

Проста людина не оцінила змін. Навіть гірше – вона дуже хворобливо сприйняла нову реальність. Адже було ж все простоооооооооо, а зараз складноооооооооо. Кудись випарувалася та стабільність і упевненість в житті, коли всі важливі рішення в твоєму житті ухвалювала держава!

Я нарешті зрозумів: про радянське минуле тужить тільки середньостатистична безініціативна людина, яка багато мріє про хороше життя, але навіть палець об палець не ударить, щоб хоч щось для цього зробити. Набагато простіше жити, віддавши відповідальність за своє життя і своє майбутнє.

Людина з амбіціями схожа на інвестора – у нього є всі шанси добитися багато, але є і ризик все втратити. Радянська система забрала у людей амбіції, давши їм стабільність в житті (прямо як банківський депозит – отримуватимеш тільки фіксований дохід, та зате не втрапиш гроша).

А зараз повернімося назад в нашу реальність. Нові покоління набагато краще за своїх батьків розуміють закони сучасного світу. Свобода вибору, свої життєві цілі й інтуїтивне розуміння того факту, що твоє щастя і твій достаток цілком і повністю залежить від тебе. На державу сподіватися нічого! Трудишся з розумом – отримуєш пристойні гроші, працюєш як всі – отримуєш як всі!

Нібито справедливо, так? Та так то воно так, але раніше було краще. Не напружуєшся особливо, а живеш як всі. І совість не мучить, і жаба не тисне! А зараз тисне. Хочеться добре жити, не надриваючи живота! Дивиться людина на успіхи інших, які таки рвуть живіт, і погано йому стає. Тому що не звик він.

Ось і живуть вони, що бачили ті «славні часи» і «хороше життя», і ніяк не звикнуть, що як раніше вже не буде! Життя буде ще більше ускладнюватися! Можливості лежать мало не під ногами, але вони бачать тільки проблеми.

* * *

О.В. Березовська

ТУРИСТИЧНІ МАРШРУТИ ЧЕРКАЩИНИ

(Частина I)

Черкащина – серце України, має великий туристичний потенціал, що може задовольнити як потреби жителів області, так і запропонувати туристичні маршрути загальнодержавного і міжнародного значення. Реально відобразити роль Черкащини в розвитку світової цивілізації та державотворчому процесі української нації покликана Державна програма «Золота підкова Черкащини», проект якої нині активно реалізується на Черкащині.

Важливими туристично-екскурсійними об'єктами Черкаської області є природні ландшафти, різноманітні історико-культурні пам'ятки: археології, етнографії, історії, архітектури та мистецтва. Місця, де відбувались важливі історичні події, а також пам'ятники, монументи та меморіали відображають унікальну історію цього краю, його окремих міст і селищ, що збереглися від часів Київської Русі та були свідками зародження і формування України як держави, становлення національної

свідомості українського народу.

Знайомство з історичними місцями Черкащини можна здійснити завдяки таким туристичним маршрутам.

1. Батьківщина Тараса Шевченка (Моринці – Будище – Шевченкове – Звенигородка – Лисянка).

В с. Моринці можна ознайомитися з відновленою хатою Якіма Бойка, де народилася мати Тараса Шевченка, відтвореною хатою моринського коваля Андрія Копія, засланою до Сибіру, у якій народився сам поет, сільським побутом XIX ст. В с. Будище – оглянути літню садибу пана Енгельгардта, будинок XIX ст., Шевченкові дуби, які пам'ятають малого Тараса та старовинний вітряк. В с. Шевченкове (раніше – Керелівка, а з початку XIX ст. до 1929 р. – Кирилівка) – відвідати музей Тараса Шевченка, хату дядька, поклонитися могилі матері поета. У Звенигородці, де Тарас Шевченко бував у 1824–1825 рр. та 1845 р., слід відвідати Звенигородський краєзнавчий музей та Дім-музей А. Кримського – відомого українського вченого-сходознавця. У Лисянці – історико-мистецький комплекс «Шевченкова криниця», районний державний історичний музей.

2. Корсунь-Шевченківський (Корсунь-Шевченківський – Квітки – Стеблів – Лисянка).

Корсунь-Шевченківський – старовинне і мальовниче місто на березі Росі. Тут можна побачити залишки укріплення корсунської фортеці часів Ярослава Мудрого (XI ст.), Музей історії Корсунь-Шевченківської битви, історичний музей, художню галерею, виставку зразків військової техніки часів Другої світової війни.

У с. Квітки туристи ознайомляться із життям і творчістю відомого українського композитора К. Г. Стеценка. У селі діє меморіальний музей митця.

Стеблів – батьківщина видатного класика української літератури І. Нечуя-Левицького. Тут до уваги відвідувачів будинок-музей та могила його батька і діда. На березі р. Рось поряд із музеєм-садибою

Нечуя-Левицького розташований поміщицький маєток Головинських, в якому 1825 р. зупинявся Адам Міцкевич – видатний польський поет, діяч національно-визвольного руху. Неповдалі від двоповерхового флігеля – «Скеля Міцкевича»: стоячи на її краю, можна помилуватися розкішною панорамою Росі.

Під час подорожі слід відвідати Лисянку – одне з вірогідних місць народження Богдана Хмельницького та ознайомитися з експозиціями Лисянського районного державного історичного музею.

3. Змієві вали – вікові оборонні споруди (Хижинці – Журжинці – Комарівка – Моринці).

Змієві вали – грандіозні земляні укріплення, одні з найдавніших на території України фортифікаційні споруди, залишки яких розкидані майже по всій лісостеповій та степовій території України. В селах Хижинці та Журжинці Лисянського району можна ознайомитися з залишками оборонних валів Журжинецького городища скіфського періоду (VII–VI ст. до н.е.), фрагменти змієвих валів поблизу сіл Комарівка та Моринці, оглянути дерев'яний вітряк XIX ст. у с. Хижинці.

4. Канів – Трахтемирів.

Під час екскурсії по Каневу можна оглянути Тарасову гору, відвідати музей Тараса Шевченка, побувати в хаті Івана Ядловського, який доглядав та охороняв могилу поета

(похований І. Ядловський також на цій горі недалеко від хати). Також оглянути ще одну канівську гору – Мар'їну гору, на якій похований М.Ф. Біляшівський (видатний учений, організатор музейної справи в Україні). В місті відвідати музей народного декоративного мистецтва, оглянути собор Св. Георгія (Успіння Богородиці) 1147 р. та побувати на могилі А. Гайдара, який загинув у 1941 р. під Каневом.

Трахтемирів – козацька резиденція XVI–XVII ст. Серед визначних пам'яток – Трахтемирівське скіфське городище, залишки храмів літописного Зарубського монастиря, багаточислове поселення на горі Городки, козацький цвинтар в селі Трахтемирів, пам'ятки природи: Канівські дислокації, заповідні урочища, Рожена криниця.

5. Шляхами козацької слави (Чигирин – Суботів – Холодний Яр).

Чигирин – козацька столиця часів Богдана Хмельницького. Під час екскурсії можна оглянути Замкову гору – пам'ятник садово-паркового мистецтва, залишки Чигиринської фортеці, закладеної в козацькі часи, пам'ятник Б. Хмельницького та встановлений у 1912 р. кам'яний хрест на честь захисників Чигиринського бастиону. Також відвідати Чигиринський музей археології Середнього Подніпров'я та Музей Богдана Хмельницького.

Суботів був родинним гніздом та резиденцією Богдана Хмельницького. Тут розташована Іллінська церква, побудована 1653 р. на кошти Б. Хмельницького. У Суботові можна оглянути залишки фортечних мурів, три криниці, побудовані за наказом Б. Хмельницького на честь полеглих у битвах запорожців та етнографічний музей.

Урочище Холодний Яр – комплексна пам'ятка природи і культури загальнодержавного значення. На його території розташований Мотронинський монастир, Мотронинське городище скіфського часу, 1000-літній дуб Максима Залізняка, пам'ятні місця періодів Коліївщини, Холодноярської республіки та партизанського руху в роки Другої світової війни. В часи визвольних змагань у 1917–1921 рр. на території Холодного Яру існувала Холодноярська республіка, яку очолювали брати Чучупаки та їх послідовники. Значних зусиль знадобилося, щоб встановити тут Радянську владу. В роки війни в 1941–1942 рр. тут діяли загони УПА «Холодний Яр», а в 1942–1943 рр. – радянські партизани. Так, в с. Мельники є могила Головного отамана Холодного Яру Василя Чучупаки, який загинув у бою з більшовицькими військами та похований тут.

6. Романтична Умань (Умань – Національний дендропарк «Софіївка»).

В Умані слід відвідати Костел Успіння Богородиці 1826 р., торгові ряди 1838 р., вулицю Пушкіна та її прилеглі провулки, які є місцем компактного проживання євреїв-хасидів. На іудейський Новий Рік, що святкується в кінці вересня, в Умань з'їжджаються хасиди з усього світу.

За їх світоглядом, на могилі Рабина Цадика вони отримують духовне очищення.

Дендропарк «Софіївка» входить в десятку найкрасивіших парків світу в романтичному стилі. Парк створено власником міста Умані графом Станіславом Щесним (Феліксом) Потоцьким як подарунок дружині, гречанці Софії Віт-Потоцькій.

7. Пушкін в Кам'янці (Кам'янка).

Під час подорожі до Кам'янки слід оглянути пам'ятку садово-паркового мистецтва – парк декабристів, пам'ятки природи місцевого значення – скелю Пушкіна, урочище Тростянка та Тясминський каньйон, Свято-Миколаївську церкву та інші пам'ятки міста. У 1995 році на базі Кам'янського літературно-меморіального музею О.С. Пушкіна і П.І. Чайковського та комплексу пам'яток історії, культури і природи на площі майже 75 га створено Кам'янський державний історико-культурний заповідник.

8. Золотоноша – Черкаси.

Духовно відпочити Ви зможете, відвідавши Свято-Покровський Красногірський жіночий монастир, який розташований поблизу міста Золотоноша. Монастир є цінною пам'яткою архітектури та духовного відродження.

У Черкасах гості відвідають Черкаський обласний краєзнавчий музей, Черкаський художній музей, Черкаський літературно-меморіальний музей Василя Симоненка та побувають на могилі поета, Музей «Кобзаря» Т.Г. Шевченка, що міститься у будинку Цибульських, де проживав поет, відвідуючи Черкаси у 1845–1846 рр.

9. Мальовнича Лисянщина.

Лисянський район багатий на туристичні пам'ятки архітектури, природи та історичних подій. Так, в рамках маршруту «Золота підкова Черкащини» розробляється Музейно-етнографічний комплекс під відкритим небом в селах Порадівка та Шушківка.

Туристичними об'єктами краю є:

- городище та група курганів і могильників скіфського періоду поблизу с. Чаплинка («Бурти») – пам'ятка археології VIII–VI ст. до н. е.;
- пам'ятка природи місцевого значення «Калиновий кущ» поблизу села Писарівка;
- експозиція районного державного історичного музею в смт. Лисянка;
- пам'ятка природи загальнодержавного значення «Змієві вали» протяжністю 10 км поблизу сіл Журжинці та Хижинці;
- Народний краєзнавчий музей в селі Погибляк;
- Маєток пана Козаковського та парк XVII ст. в с. Мар'янівка;
- урочища «Громова вода» та «Карлсбад» в смт. Лисянка;

- парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва в селі Рубаний Міст;
- місця перебування Т.Г. Шевченка – села Шестеринці, Будища та смт. Лисянка;
- залишки старих цукроварень XIX ст.;
- каскад ГЕС на річці Гнилий Тікич: Чаплинська, Боярська (1940), Семенівська (1956), Кам'янобрідська (1958) та Лисянська (1954);
- церква Різдва Пресвятої Богородиці (1830) в селі Журжинці;
- пам'ятки архітектури польської доби в Лисянці та селах Боярка, Петрівка-Попівка, Виноград та Орли.

Впровадження в життя туристичних маршрутів надасть відвідувачам неперевершених вражень, відобразить колорит та неповторність багатой на природно-ландшафтні та історичні об'єкти Черкащини.

Ю. Нестеренко,
*член правління Лисянського районного осередку
«Work & Luck International»*

ХАЙ МНОЖИТЬСЯ ТАЛАНТАМИ НАША ЗЕМЛЯ!

Відвідуючи Лисянщину у справах Лисянського районного осередку «Work & Luck International» Міжнародного товариства «Україна–Польща–Німеччина», я був присутній на творчому звіті колективів художньої самодіяльності Лисянського та Жашківського районів Черкаської області, що відбувся 11 жовтня 2008 р. Приємно вражений ентузіазмом, завзятістю і професіоналізмом усіх колективів, які брали участь у заході.

Концертні програми проходили у Жашківському будинку культури, який був чудово підготовлений до прийому гостей та виступів творчих колективів. В холі закладу проходили виставки місцевих художників, народних умільців, які своїм талантом та колоритністю витворів, відображали неповторні моменти місцевого життя, природи рідного краю.

Першими виступали гості – творчі колективи Лисянського району, тому саме на них великою мірою лягла відповідальність за створення святкового настрою у глядачів та членів журі, які невпинно сліdkували за усіма художніми номерами, занотовуючи свої висновки і даючи оцінки. Думаю, що майстри з Лисянщини успішно впоралися з цією місією. Святковий настрій був на підйомі. Мене, як глядача, вразив молодий вік артистів творчих колективів Лисянського району та їх майстерність, а це багато про що говорить... Зокрема, про велику роботу, яку проводять керівники району і, перш за все, працівники відділу культури та сільських будинків культури, про значний інтерес молоді до художньої самодіяльності, яка, незважаючи на політичні та економічні негаразди, живе і розвивається. Також вражає значна кількість номерів, які були представлені майстрами Лисянщини.

Отримавши велике задоволення від побаченого, я задумався про те, яку велику організаторську роботу провели керівники району і відділу культури щодо перевезення великої кількості артистів. Як добре, що в нашій державі є ще такі ентузіасти своєї справи. Впевнений, що самою найбільшою нагородою для них були ті оплески, які вони отримали від вдячних глядачів.

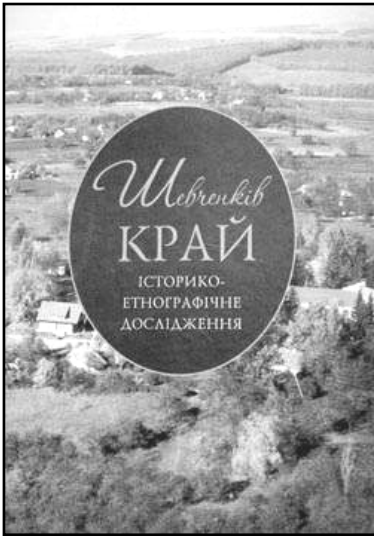
Звичайно, що дуже тепло глядачі сприймали своїх земляків – колективи Жашківщини. Вони також не підвели, і глядачі, гадаю, були задоволені. Хочеться відмітити, що останні номери творчих колективів районів, присутні слухали стоячи під бурхливі оплески. Це говорить про те, що їх творчість близька народові.

На закінчення хочу сказати, що оцінки виступів колективів і вибір кращих залишається за спеціалістами. Я ж від концерту отримав надзвичайно велике духовне задоволення. Висловлю щиру вдячність усім, хто був причетний до цього дійства. Хай множиться талантами наша благословенна земля, а доля їм сприяє.

О.М. Березовський, О.В. Березовська

МИ ЧУЄМО ТЕБЕ, КОБЗАРЮ, КРІЗЬ СТОЛІТТЯ...

(Презентація історико-етнографічного дослідження «Шевченків край»)

4 березня 2009 р. в Києві у приміщенні Національного музею Тараса Шевченка під егідою Національної академії наук України та Українського фонду миру за участю Інституту історії України НАН України, Київського національного університету внутрішніх справ (КНУВС), Національної спілки краєзнавців України та органів місцевого самоврядування Черкаської області відбулася презентація книги «Шевченків край: історико-етнографічне дослідження». Дослідження підготовлено до 195-ї річниці від дня народження Великого Кобзаря. Авторський колектив у складі к.і.н. В. Щербатюка (керівник), к.і.н. О. Березовського, С. Верговського, М. Демчука, к.ю.н. В. Довбні, чл.-кор. НАН України, д.і.н. В. Колесника, к.ф.н. Т. Конончук, В. Костенка, д.і.н. О. Кузьминця, к.і.н. В. Мельниченка, Ю. Нестеренка, Р. Свириди, к.і.н. Л. Хойнацької, д.і.н. Т. Чухліба,

д.і.н. Н.О. Щербак, Н.М. Щербак працював над книгою чотири роки.

На урочисту подію прибули понад 100 осіб – представники державних та громадських організацій, вчені, краєзнавці, працівники освіти, культури, телебачення, преси та ін. Під час презентації присутні почули багато схвальних і теплих слів з боку фахівців. Також були висловлені пропозиції та побажання про можливі подальші шляхи висвітлення шевченківської тематики.

Розпочала захід генеральний директор Національного музею Тараса Шевченка Наталія Клименко. Зокрема, вона підкреслила значення святкування 195-ї річниці з дня народження Тараса Шевченка, зупинилась на ролі Великого Кобзаря для України і світової спільноти. Далі слово взяли ведучі: керівник авторського колективу книги, к.і.н., докторант Київського національного університету (КНУ) ім. Тараса Шевченка, доцент КНУВС, голова Лисянської районної організації «Витоки» Національної спілки краєзнавців Володимир Щербатюк, д.і.н., провідний науковий співробітник Інституту історії України НАН України, директор Науково-дослідного інституту козацтва Тарас Чухліб, к.ф.н., доцент кафедри шевченкознавства КНУ ім. Тараса Шевченка Михайло Конончук.

Ведучі запросили відкрити захід голову Українського фонду миру, голову Народно-демократичної партії України Людмилу Супрун.

Виступає голова Українського фонду миру, голова НДП України, депутат ВР України IV, V скликань Л. Супрун

**Виступ д.і.н., професора
В. Верстюка**

матеріалів, вміщених у книзі, зокрема, він виділив висвітлення подій часів Української революції 1917–1921 рр. Також він звернув увагу на вагому роль та вплив слова Великого Кобзаря на ідеологію ватажків повстанського руху, борців за незалежність Української держави.

Серед авторів книги – 5 фахівців Київського національного університету внутрішніх справ. Це керівник авторського колективу кандидат історичних наук В.М. Щербатюк, доктори історичних наук, професори О.В. Кузьминець та Н.О. Щербак, кандидати наук В.А. Довбня, Л.М. Хойнацька. Усі вони з великим інтересом та бажанням взяли участь у підготовці цього суспільно важливого видання. Зважаючи на його значущість для навчально-виховного процесу, редакційну колегію очолив

Книгу обговорюють відомий поет і громадський діяч М. Луків та д.і.н., професор О. Кузьминець

Вона відзначила, що Український фонд миру має програму, яка покликана в першу чергу сприяти відродженню самосвідомості українців у тому, що вони належать до когорти талановитого народу і повинні цим пишатися. Тому, довідавшись про проект Лисянської спілки краєзнавців «Витоки», Людмила Павлівна без вагань підтримала видання книги. В ході виступу Людмила Павлівна внесла ряд пропозицій і окреслила перспективні та актуальні напрямки подальших досліджень Шевченкового краю.

Далі до слова запросили заступника голови Українського інституту національної пам'яті, д.і.н. Владислава Верстюка, котрий підкреслив, що ця книга вразила його тим, що вона об'єднує собою і Т. Шевченка, і історію Шевченкового краю, і культуру, і побут цієї землі. Важливим матеріалом є додатки книги.

Письменник, член Національної спілки письменників України Василь Шкляр наголосив на новизні багатьох

**Виступ керівника авторського колективу к.і.н., доцента
В. Щербатюка**

ректор університету, професор Є.М. Моїсєєв. Тому, виступаючи на презентації Олександр Джужа – проректор з наукової роботи Київського національного університету внутрішніх справ, д.ю.н., професор у своїй промові зазначив: «Немає нічого дивного у тому, що саме фахівці міліцейського закладу освіти є співавторами книги. Адже керівництво Міністерства внутрішніх справ та ректорат Університету добре усвідомлюють, що у сучасних умовах розвитку нашої держави творчість Тараса Григоровича Шевченка має широко використовуватись у національно-патріотичному вихованні населення, особливо молоді, зокрема, ліцеїстів, студентів, курсантів, слухачів,

Виступає д. і. н., професор, чл.-кор. НАН України В. Колесник

магістрів та ад'юнктів навчальних закладів системи МВС України».

Василь Мельниченко – голова правління Черкаської обласної організації Національної спілки краєзнавців України, к.і.н., професор ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, співавтор книги відмітив оригінальність і нестандартність книги, де «воєдино переплелися наукові та краєзнавчі дослідження». Він додав, що виданням зацікавились перш за все освітні заклади. Видання рекомендоване Міністерст-

вом освіти і науки України і розраховане на середні та вищі навчальні заклади, тому книга потребує детального вивчення в закладах освіти.

Запрошений до слова член-кореспондент НАН України, декан історичного факультету КНУ ім. Тараса Шевченка, д.і.н., професор, співавтор книги Віктор Колесник вказав на те, що характерною особливістю книги є поєднання в ній архівних і місцевих матеріалів, книга тісно пов'язана з місцем дослідження – Шевченковим краєм. Вагомим є те, що праця затверджена двома вченими радами – Інституту історії України НАН України і Київським національним університетом внутрішніх справ. Це свідчить про високий науковий рівень дослідження. Також Віктор Федорович відзначив особливість книги: «...Історія в дослідженні представлена водночас у загальноукраїнському контексті, має краєзнавчий та історико-етнографічний характер. В цьому й полягає унікальність праці».

З кращими словами на адресу авторів дослідження виступили відомий в Україні поет, головний редактор журналу «Дніпро» Микола Луків та завідувач кафедри історії держави і права, д.і.н., професор Олександр Кузьминець. Вони зробили акценти на ідеї Т. Шевченка щодо відродження української держави, звернули увагу на відображенні цієї ідеї в дослідженні. Зокрема Олександр Кузьминець зазначив, що видання є добрим посібником у вивченні історії України для студентів та викладачів ВНЗ. Так, окремі матеріали книги вже використовуються у навчальному процесі КНУВС при викладанні курсів «Історія України» та «Історія держави і права України».

Тетяна Конончук, завідувач кафедри української філології та культурології Академії адвокатури України, к.ф.н., доцент, співавтор книги відзначила, що в книзі поруч з відомими

Людмила Супрун та автори Тетяна Конончук (зліва), Володимир Щербатюк (праворуч) і Т. Компаниченко обговорюють книгу

Своїми враженнями про книгу ділиться д.і.н., проф. В. Шевченко

біографічними фактами з життя Т. Шевченка увагу акцентовано на його дитячі роки, які пройшли на Малій батьківщині Тараса.

Вчений, д.і.н., професор Володимир Шевченко відзначив вагоме значення дослідження в галузі шевченкознавства і закликав науковців до видання Шевченкової енциклопедії до 200-річчя з дня народження поета.

Під час свого виступу Віра Носенко, заступник голови Канівської РДА, зазначила, що Канів став останнім прихистком Великого Кобзаря і невід'ємною частиною Шевченкового краю. До неї приєднався Станіслав Лячинський, науковий співробітник Звенигородського краєзнавчого музею ім. Т.Г. Шевченка, схвально відгукнувся про книгу, відзначив, що Звенигородщина є серцем Шевченкового краю.

У заключній частині презентації виступив Володимир Щербатюк, якому належить творчий задум, наукова редакція, упорядкування і організація видання книги. Під час виступу науковець локалізував термін «Шевченків край», зазначивши, що села Малої батьківщини Тараса Шевченка історично і географічно більше тяжіють до Лисянки, ніж до Звенигородки. Його думку підтримали провідні українські вчені, історики, шевченкознавці.

Гостей зібрання урочисто зустрічав оркестр КНУВС. Під час заходу теплу атмосферу підтримував своїм співом кобзар Тарас Компаниченко. На кобзі, відтвореній за описами відомого українського кобзаря XIX ст., сучасника та знайомого Тараса Шевченка – Остапа Вересая, він відтворив твори XVIII ст.

Презентація книги відбулася і на батьківщині Великого Кобзаря – Лисянщині. На ній 6 березня 2009 р. були присутні автори книги – Володимир Щербатюк, Тетяна Конончук, Василь Костенко, Микола Демчук і член редакційної колегії дослідження М. Конончук, представники адміністрації, громадськість Лисянки, краєзнавці, учителі – усі, хто небайдужий до історії та минувшини своєї Батьківщини.

Авторський колектив та учасники презентації

ВІДГУКИ У ПРЕСІ ПРО КНИГУ «ШЕВЧЕНКІВ КРАЙ»

Вихід з друку історико-етнографічного дослідження «Шевченків край» набув широкого розголосу в колах громадськості та всебічно відобразився у ЗМІ – на шпальтах багатьох газет, журналів, інтернет-видань тощо.

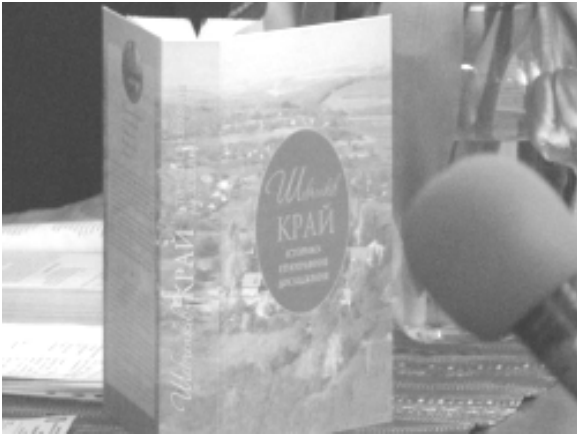

Фото з сайту «Україна сьогодні»

Як зазначає газета «День» (№ 39. –2009. – 6 березня), історія та самобутнє культурне середовище спонукали істориків, краєзнавців до підготовки «повноцінного літопису, що відображав би історію та культурологічне розмаїття поетового краю». Сайт НДП України подає інформацію про те, що в книзі досліджено вплив творчості Тараса Шевченка на формування й зміцнення ідеї української державності, історію Шевченківського краю з найдавніших часів до сьогодення, розкрито храмобудівничі, історико-етнографічні та пісенні традиції українців. У книзі «можна знайти багато нової інформації про народні звичаї, побут, свята, розвиток храмобудівних, історико-етнографічних та пісенних традицій краю» – повідомляє

Укрінформ.

Історико-географічне розташування Шевченкового краю, цього унікального регіону в самому серці України, схилило вчених, науковців і краєзнавців до його всебічного вивчення – вказує інтернет-видання «Україна сьогодні». Сайт Київського національного університету внутрішніх справ з приємністю означає, що в підготовці книги взяли участь також і співробітники КНУВС – це доктори історичних наук, професори О.В. Кузьминець та Н.О. Щербак, кандидати наук В.А. Довбня, Л.М. Хойнацька, керівник авторського колективу В.М. Щербатюк, голова редакційної колегії – ректор університету, професор Є.М. Моїсєєв. Громадсько-політичне видання Прес-центр (№ 10 (190) від 11.03.2009) у статті про презентацію дослідження «Шевченків край» подає сенсаційну тезу, що «Шевченківські села історично і географічно більше тяжіли до Лисянки, ніж до Звенигородки», і в підтвердження наводить слова В. Щербатюка: «від Моринець до Лисянки 15 кілометрів, а до Звенигородки – 30. До того ж, Моринці завжди тяжіли до Лисянки і навіть входили до складу колишнього Лисянського козацького полку».

Проте, відзначимо, що історія сучасних Звенигородського, Канівського, Катеринопільського, Корсунь-Шевченківського та Лисянського районів Черкаської області рівнозначно і всебічно висвітлена у презентованому виданні.

Сайт Інституту історії України НАН України подає коротку анотацію про книгу «Шевченків край», де високо оцінює роботу авторського колективу та детальний зміст книги, що є дуже зручним та корисним для дослідників української історії.

Знаменну подію випуску книги та її презентації не обійшли своєю увагою й регіональні ЗМІ Малої Батьківщини Тараса Шевченка – Лисянщини, Катеринопільщини, Корсунь-Шевченківщини, Канівщини. У вітальній листівці від катеринопільчан з нагоди презентації книги висловлена щира подяка авторам, краєзнавцям, видавцям, Голові правління Українського фонду миру Людмилі Супрун за проведене дослідження і прозвучала впевненість, що результат цієї роботи «принесе радість читачеві, стане доброю звісткою для досвідчених і початківців...».

Схвальні відгуки знаходимо у канівських виданнях «Новини тижня», «Дніпрова Зірка», лисянському – «Понад Тікичем» та ін. Зокрема, М. Демчук у статті, вміщеній у газеті «Понад

Тікичем», детально проаналізував зміст усіх розділів книги, звернув увагу читачів на головні аспекти та неповторні особливості видання.

Слід відмітити статтю к.і.н., завідувачки сектором Шевченківського національного заповідника (м. Канів) С. Брижицької, яка висловила переконання на рахунок того, що «бажання авторів «Шевченковго краю» донести свої знання, поділитися своїми відкриттями із читачами буде уповні реалізоване і прислужиться справі становлення української національної ідентичності, поважного ставлення до імені Тараса Шевченка і формування любові до землі своїх предків».

О.В. Березовська

ДО 10-РІЧЧЯ ЛИСЯНСЬКОЇ РАЙОННОЇ СПІЛКИ КРАЄЗНАВЦІВ «ВИТОКИ»

На сучасному етапі українського державотворення відчувається зростання ролі науково-громадського краєзнавчого руху в розбудові української державності. Могутнім і невичерпним джерелом духовності, моральності і культури сучасної людини є її любов до рідного краю, його безцінних багатств, глибока шана до вікових традицій свого народу. Знання рідного краю не просто збагачує і звеличує людину, воно служить своєрідним містком, що єднає покоління минулі з поколіннями прийдешніми. Пошана до традицій давньої культури та славного минулого творить основи теперішності, є запорукою майбутнього. Втілення цих принципів у життя тісно пов'язане з діяльністю Лисянської районної спілки краєзнавців «Витоки», яка у 2009 р. святкує свій 10-літній ювілей.

З 1999 р. у Лисянському районі Черкаської області офіційно зареєстрована і діє спілка краєзнавців «Витоки», об'єднуючи у собі істориків, журналістів, державних службовців, краєзнавців, науковців та осіб, які цікавляться історією рідного краю. Рішення про утворення Лисянської спілки краєзнавців було прийняте на Всеукраїнській науково-практичній конференції, що відбулася в Лисянці 4 вересня 1998 р. за участю провідних науковців Інституту історії України НАН України, Київського Національного університету ім. Тараса Шевченка, Черкаського державного технологічного університету, Черкаського обласного краєзнавчого музею, Корсунь-Шевченківського історико-культурного заповідника, представників управління культури Черкаської облдержадміністрації, керівників району та містечка Лисянка, краєзнавців.

У голови спілки, кандидата історичних наук, доцента Національної академії внутрішніх справ України В.М. Щербатюка ідея створення такої організації виникла ще у 1992–1993 рр. Працюючи на посаді директора Лисянського історичного райдержмузею, знайомлячись з людьми, яких цікавило краєзнавство, Володимир Михайлович вирішив об'єднати усіх небайдужих до історичної минувшини та традицій регіону. Засновниками спілки виступили краєзнавці В.М. Щербатюк, М.І. Бушин, М.Т. Лаврега. Кожен з них у тій чи іншій мірі доклав зусиль для оформлення спілки як юридичної організації.

Протягом II пол. 1998–I пол. 1999 рр. були вироблені установчі документи, а 15 липня 1999 р. Лисянським районним управлінням юстиції видане свідоцтво про державну реєстрацію організації як творчої громадсько-благодійної. Головою спілки було обрано В.М. Щербатюка. Вищим органом управління організації є конференція. На початку своєї діяльності спілка нараховувала до десяти активних членів, які очолювали структури спілки. Зокрема: вчені-історики В.М. Щербатюк, М.І. Бушин, учитель історії Почапинської загальноосвітньої школи Лисянського району М.Т. Лаврега, директор Лисянського історичного райдержмузею В.С. Діженко, краєзнавці М.П. Лубко, А.Л. Дрозд, В.П. Костенко та ін.

На даний час спілка краєзнавців «Витоки» нараховує більше 30 осіб. Активність спілки значно підвищилась зі вступом до неї нових досвідчених в Україні вчених – докторів історичних наук О.І. Гуржія, Т.В. Чухліба та ін., а також молодих дослідників: випускників історичних факультетів Черкаського державного університету ім. Богдана Хмельницького О.В. Беззубець, О.М. Березовського та Переяслав-Хмельницького педагогічного інституту Р.В. Павленка. Нині спілка розробила та активно реалізовує ряд краєзнавчих проектів, які отримали позитивний

відгук в Адміністрації Президента та програму розвитку краєзнавчого руху в Лисянському районі до 2010 р. Серед них проект створення в містечку Лисянка пам'ятного знака на честь 380-річчя надання місту магдебурзького права королем Речі Посполитої Сигізмундом III (28.06.1622 р.) (реалізовано у 2003 р.); створення в райцентрі пам'ятного знаку колишньому громадянину міста Михайлу Хмельницькому, батькові відомого всьому світу гетьмана України Богдана (реалізовано у 2004 р.); завершення будівництва Лисянського історико-мистецького комплексу «Шевченкова криниця»; упорядкування на території Лисянщини пам'яток історії, мистецтва, архітектури, археології та ін., видання брошури із зазначенням місця знаходження на території краю тієї чи іншої пам'ятки тощо.

Характерною рисою у діяльності лисянського краєзнавства є повернення до його історичних витоків, відродження «забутої» краєзнавчої спадщини, реабілітація імен, знищених тоталітарним режимом та висвітлення маловідомих сторінок злочинів комунізму проти українського народу. Знаковими науковими працями цього періоду стали книги: «Історія регіонів України: Лисянщина» (К., 2002), «Спілка «Витоки» у краєзнавчому русі України: досягнення і перспективи» (Черкаси, 2004), «Край козацький. Довідник з історії Лисянщини» (К., 2004), «Шевченків край. Історико-етнографічне дослідження» (К., 2009) тощо.

В 2002 р. вийшла з друку фундаментальна праця В.М. Щербатюка «Історія регіонів України: Лисянщина», якою автор започаткував нову серію досліджень «Історія регіонів України». Книга є підсумком наукових розвідок автора, вміщує в собі багато цінного архівного матеріалу та розкриває невідомі та маловідомі сторінки історії Лисянщини та України в цілому.

У 2004 р. до 5-річчя діяльності спілки було підготовлено збірник нормативно-розпорядчих документів, статей, матеріалів «Спілка «Витоки» у краєзнавчому русі України: досягнення і перспективи» (упорядники – М.І. Бушин, В.М. Щербатюк). У тому ж році світ побачило колективне дослідження «Край козацький. Довідник з історії Лисянщини» (В. Щербатюк, О. Безубець, К. Безрідна, О. Березовський та ін.) – унікальна праця, яка є одним із перших видань в Україні подібного плану та вводить до широкого загалу безліч раніше невідомих та замовчуваних подій і персоналій української історії. Авторський колектив цього дослідження був відзначений Обласною краєзнавчою премією ім. М. Максимовича.

У книзі «Шевченків край. Історико-етнографічне дослідження» (В. Щербатюк, О. Березовський, С. Верговський, М. Демчук та ін.) вперше в контексті загальноукраїнських подій детально досліджена історія Шевченкового краю.

Нині готується до друку збірник праць, присвячений 10-річчю діяльності спілки «Витоки». За сприяння земляків автора О.О. Вдовиченка – М.А. Кучеренка та В.М. Щербатюка видано з друку книгу «Село на нашій Україні: коротка історія села Погибляк за матеріалами Погибляцького народного краєзнавчого музею» (К.: Синопис, 2009).

Наразі продовжується створення сільського музею с. Бужанка. Зусиллями спілки та за допомогою місцевої влади у Лисянському райдержмузеї створено картинну галерею, що забезпечує збереження і висвітлення культурно-мистецьких творів українських майстрів, у тому числі уродженців Лисянщини, а в новоствореному виставковому залі Лисянського історичного райдержмузею вже відбулися виставки картин відомих в Україні та за її межами художників. У 2003 р. за ініціативи спілки Лисянською райдержадміністрацією затверджено щорічну районну краєзнавчу премію імені д.і.н., проф. І.Г. Шульги, уродженця с. Верещаки. Лауреатами премії стали М. Бушин, В. Щербатюк, В. Макушенко, В. Костенко, М. Демчук та ін. Проте останніми роками програма та схема визначення лауреатів премії потребує більшої уваги районних органів влади. З 2006 р. премія не фінансується, що є недопустимим в плані її розвитку, адже вона має впливати на духовне відродження краю та виховання підростаючого покоління.

Діяльність спілки «Витоки» реалізується через проведення ряду конференцій, симпозіумів, з'їздів, круглих столів, де піднімаються актуальні питання розбудови української державності. За період діяльності спілки були організовані: науково-практична

конференція «Історія Лисянщини та розвиток краєзнавства в краї» (1998 р.), «Лисянщина на рубежі тисячоліть: історія, сьогодення, перспективи розвитку. До 10-річчя незалежності України» (2000 р.), «Твої люди, Лисянщино» (2003 р.), I з'їзд краєзнавців Лисянського району (2003 р.) та ін. Важливим показником розвитку краєзнавства на Лисянщині є участь місцевих науковців у міжнародних, всеукраїнських та обласних конференціях.

Значною подією в діяльності спілки є заснування громадсько-політичного, науково-популярного, художнього журналу «Добридень» (редактори – В.М. Щербатюк (1999–2003, 2007), О.В. Березовська (2004–2006, 2008–2009)), співзасновниками якого виступили спілка «Витоки» та Лисянська селищна рада. На даний час вийшло 24 номери часопису. На сторінках журналу друкуються історичні дослідження краєзнавців і науковців, місцевих органів влади, фіксуються події історії Лисянщини, розглядаються актуальні проблеми сьогодення.

Частими гостями на сторінках журналу є відомі в Україні науковці Т. Чухліб, Ю. Мицик, М. Бушин та ін. В журналі були представлені авторські рубрики д.і.н. М. Бушина, члена Спілки журналістів України М. Лубка, публікуються праці молодих дослідників, учнів, студентів. У рубриці «Поезія» неодноразово друкувалися твори місцевих поетів О. Чупоти, В. Бондарчука, М. Лаврегі, М. Лубка, Н. Гриценко, О. Тищика, київських авторів – доктора медичних наук, провідного вченого Інституту ортопедії Є. Складенка та ін.

Краєзнавцями Лисянщини ще з часів їх достатутної діяльності видано більше десяти праць, серед яких три збірки віршів поетів Лисянщини (1996, 1997, 1998 рр.).

Важливою ланкою в роботі спілки є наукова діяльність. З друку вийшли праці В. Щербатюка, Т. Чухліба, Т. Конончук, М. Бушина, М. Лубка, О. Березовського, О. Вдовиченка, М. Демчука, В. Костенка, О. Березовської та ін.

Слід відзначити, що за сприяння спілки Лисянському історичному музею Книжковою Палатою України присвоєно ідентифікаційний номер ISBN. Тому музей сьогодні діє як видавничий центр, а його продукція заноситься до міжнародного каталогу в м. Берліні.

З 2001 р. спілка «Витоки» заключила ряд домовленостей про співпрацю із Всеукраїнською спілкою фотохудожників України, Всеукраїнською громадською організацією «Інститут воєнної історії», Київським Національним університетом будівництва і архітектури та ін. Це розкрило перед спілкою більші можливості для подальшої діяльності.

Важливим напрямом діяльності спілки є залучення до пошукової роботи учнів шкіл району. Наслідком такої роботи є ряд публікацій учнів на сторінках районної газети «Понад Тікичем», в якій у 2000 р. заснована історична рубрика «Витоки».

Сьогодні розвиток діяльності спілки «Витоки» йде далі. Створено сайт у мережі Інтернет (www.lysyanka.nagrod.ru), діє електронна пошта організації (vytoki@ukr.net), всі зусилля спрямовуються на виконання програми розвитку краєзнавчого руху на Лисянщині, що є складовою частиною цього руху в Україні і підпадає під дію Указу Президента України «Про заходи щодо підтримки краєзнавчого руху в Україні». Шириться робота та співпраця з місцевими органами влади, що активно сприяє реалізації краєзнавчих проектів спілки.

Сьогодні «Витоки» діють як складова Національної спілки краєзнавців України, 2008 р. здійснена перереєстрація її членів. Діяльність спрямована на сприяння органам держави щодо всебічного розвитку України, підтримку ініціатив Президента України і КМ України, виховання молоді у дусі патріотизму, розвитку наукових досліджень, видавничої діяльності, підтримку роботи музеїв, громадських організацій.

Важливим напрямом є міжнародна співпраця з науковцями США, Росії, Чехії, Великої Британії, Польщі, Німеччини та ін. Спілка «Витоки» взяла участь у презентації книги «Лео Бірінський» (Прага, 2004), видавництві праці Ю. Лавріненка (Київ–Нью-Йорк, 2005) та вшануванні діяча, виступила ініціатором створення районного осередку «Work & Luck International» Міжнародної громадської організації «Україна–Польща–Німеччина» (2007–2008).

Спілкою розроблена концепція розвитку районних краєзнавчих осередків, опублікована у збірнику матеріалів III Всеукраїнської конференції (К., 2004). Організація «Витоки» визнана керівництвом Національної спілки краєзнавців кращою районною організацією України, що свідчить про значні досягнення у краєзнавчому русі України.

В.В. Сокур,
кандидат історичних наук,
заступник директора журналу «Дивосвіт»

ОСТАННЯ МРІЯ І ЛЮБОВ ШЕВЧЕНКА

Хто дивився фільм В. Шукшина «Калина красная», той перейнявся почуттями вчорашнього в'язня, який робить перші кроки на волі. Він п'є волю жадібними ковтками, він братається з посестрами-берізками, як із живими...

Не важко уявити те піднесення, думки і мрії Т.Г. Шевченка, з якими він повертався після багаторічного заслання до світського життя. Жадання Творення, Любові, Сімейного Щастя і Батьківства було домінуючим у нереалізованого досі 43-річного чоловіка. Прагнення любові, стан постійної готовності до неї Тарас Григорович вже давно виплекав впродовж свого мученицького життя:

*Мені ж мій боже на землі
Подай любов, сердечний рай!
І більш нічого не давай!*

Так писав він у 1860 р., вже незадовго до смерті. Тож, перші зустрічі із жінками, – і перша закоханість. Під час тривалої зупинки у Нижньому Новгороді на шляху із Астрахані до Петербурга об'єктом його кохання стає актриса місцевого театру Катерина Борисівна Піунова (1841–1900). Це було в кінці 1857 р. А 30 січня 1858 р. Т. Шевченко запропонував дівчині одружитися. Вона відповіла відмовою. Надто велика вікова різниця була між ними: «милочці Піуновій» було в ту пору 17 р., а Тарасові – 44, до того ж змучений неволею жених аж ніяк не справляв аристократичного враження на «наївно-миле дівчатко».

Катя Піунова одружилася згодом з актором М. Шмідтгофом і переїхала до Казані. У своїх спогадах її чоловік так пише від імені дружини про перше знайомство з Т. Шевченком: «Це було в 1857 році... наш антрепренер прийшов за куліси з якимось чоловіком у нашмарованих дьогтем чоботях. Цей незнайомий був великий український поет Т.Г. Шевченко... Я зробила перед Тарасом Григоровичем реверанс – він подав мені руку, очі пильно і ласкаво дивилися на мене». (*М.М. Шмідтгоф. Розповіді К.Б. Піунові-Шмідтгоф про Т.Г. Шевченка*).

Про це кохання у «Щоденнику» Т.Г. Шевченка знаходиться такий запис від 30 січня 1858 р.: «Я вас люблю і кажу це вам прямо без всяких вигуків і захоплень... Зробитися вашим чоловіком для мене найбільше щастя і відмовитися від цієї думки буде важко. Але коли доля вирішила інакше, коли я мав нещастя не сподобатися вам..., я мушу улягти обставинам... і, коли ви не можете чи не бажаєте бути моєю дружиною, то дозвольте мені залишити хоча б одну втіху – залишатися вашим приятелем...».

Все життя поневіряючись в казематах, по гостях та по чужих квартирах, Т.Г. Шевченко після заслання, по приїзді у Петербург, мабуть, ні про що так більше не мріяв, як про власну оселю. Мати своє житло – природна потреба кожної людини, без цього вона завжди почуватиметься неповноцінною. Пригадаймо, лишень: «У гостях добре, а вдома завжди краще», «Постав хату з лободи, а в чужую не веди», «Мій дім – моя фортеця», «В своїй хаті – своя правда, і сила, і воля».

То ж до поїздки на Україну Т.Г. Шевченка тягло не лише ностальгічне почуття до рідного краю, до милих серцю людей, а й бажання оселитися там, збудувати собі хатинку.

Влітку 1859 р. шеф жандармів, головний начальник 3-го Відділення В.А. Долгоруков дозволив поету поїхати на Україну, але наказав встановити за ним суворий нагляд. Слід сказати, що й до цього Т. Шевченко вже двічі був на прийомі у «шефа»: по приїзді із заслання щоб отримати цензурний дозвіл на друкування своїх творів. Про це він зробив такий запис у «Щоденнику»: «За бажанням графині Н.І. Представлявся шефові жандармів кн. В. Долгорукому. Вислухав належне до випадку, але чемне, повчання, тим і завершилась аудієнція».

І ось Т.Г. Шевченко на Україні. Мрія про свою хату постійна супутниця в цій хвилюючій подорожі:

*Минаючи убогі села
Понаддніпрянські невеселі,
Я думав: «Де ж я прихилюсь?
І де подінусь на цім світі?»
І сниться сон мені: дивлюсь,*

*В садочку, квітами повита,
На пригорбі собі стоїть,
Неначе дівчина, хатина,
Дніпро геть-геть собі розкинувсь!
Сіяє батько та горить!*

Сестрі. 20 липня (1859), Черкаси.

Однак, не лише самою мрією жив Тарас Григорович, а й робив перші кроки до її втілення. Як згадує троюрідний брат і свояк Т. Шевченка Варфоломій Гргорович Шевченко: «... Тарас просив моєї ради і допоміг знайти йому місце для оселі і «дівчина», але дівчина щоб була доконче українка, проста, не панського роду, сирота і наймичка. От і стали ми з ним декуди їздити і шукати йому задля кишла такого місця, «щоб Дніпро був під самим порогом». Незабаром і знайшли ми таке місце, і справді чудове! Над самісіньким Дніпром, з невеликим ліском. Ця земелька – може, чи й було дві десятини, – належала до власності п. Парчевського». (*В. Шевченко. Споминки про Т.Г.Шевченка.*)

Маючи намір збудувати хату, Т.Г. Шевченко розраховував не лише на підтримку свояка Варфоломія, а й на допомогу рідних братів Микити й Йосипа, яких він викупив із кріпацтва. Старший із братів 48-річний Микита був чудовим теслею і стельмахом, навчив цього ремесла й Тараса.

Придбати ділянку, про яку пише Варфоломій, на жаль, не вдалося. Провівши переговори з економією Н. Парчевського, Т. Шевченко виїхав разом із службовцями економічної контори в село Пекарі для обмірювання землі, яку мав купити. Під час обміру Тарас Григорович вступив «у перепалку» з селянином Т. Садовим і «франтом» А. Козловським – службовцями Парчевського. Оскільки кожен крок і кожне слово його пильнувалися жандармами, то цей інцидент став причиною негайного арешту. На поліцейському дубі (човні) Т.Г. Шевченка доставили вниз по Дніпру до гирла річки Вільшанки, а потім по Вільшанці – до с. Мошни у станова квартиру.

Про цей третій у його житті арешт, поет писав так: «... Мене догнав становий пристав з містечка Мошни Київської губернії, з кількома десятниками і тисяцьким і, заарештувавши мене, привіз у містечко, не пояснивши причини, за яким правом він це зробив; наступного дня зранку в квартирі станового побачився я з черкаським справником і жандармським офіцером, котрі мені сказали, що начебто я в містечку Межиричі, в нетверезому стані богохульствував – при цьому перебували тут-таки ще якихось два чиновники. Мене це так здивувало і розсмішило, що я не знайшов за потрібне щось пояснювати їм; коли ж жандармський офіцер сказав, що він донесе про це Київському генерал-губернатору, то я тут-таки попросив його взяти мене з собою до Києва, оскільки він у той-таки день відправлявся туди, – в чому він мені відмовив начебто через те, що не було місця в екіпажі» (*Свідчення Т.Г. Шевченка на допиті в справі обвинувачення його в богохульстві від 6 серпня 1859 р.*).

Порозумівшись із Київським губернатором, який співчутливо поставився до поета і звільнив його від арешту, Т.Г. Шевченко повернувся до Петербурга.

Богемне життя, спілкування з інтелектуальною елітою столиці не відвернули його від «хатнього задуму». Він розробив архітектурний ескіз майбутньої хати і в лютому 1860 р. вислав його брату Варфоломію, супроводжуючи листом: «Посилаю тобі нашвидку зроблений план хати. Поміркуй і роби, як сам добра знаєш. Мені тільки треба, щоб робоча була дубова та круглий ганок скляний на Дніпро» (*З листа до В. Шевченка від 18 лютого 1860 р.*).

Та й вдруге не судилося здійснитися палкій Тарасовій мрії – мати свою хату. Через рік Великого Кобзаря не стало. Його вічним житлом і спочинком стала Чернеча гора поблизу Канева, на тому місці, яке він обрав для хати, про яке сказав у своєму безсмертному «Заповіті».

Отже, останні роки Шевченка були окрашені всепоглинаючою пристрастю – мати хатину, мати дружину, мати дітей... Цю свою тугу він перелив у проникливі вірші. Вслухаємося в останні акорди цих сподівань на Щастя:

<i>Посаджу коло хатини</i>	<i>Під деревами тими</i>	<i>Тихо розмовляти.</i>
<i>На спомин дружині</i>	<i>Сяде собі в холодочку</i>	<i>«Тойді, серце, як бралися,</i>
<i>І яблуньку, і грушеньку,</i>	<i>З дітками малими.</i>	<i>Сі дерева садив я...</i>
<i>На wspomин єдиній!</i>	<i>А я буду груші рвати,</i>	<i>Щасливий я!» «І я, друже,</i>
<i>Бог дасть, виростуть.</i>	<i>Діткам подавати...</i>	<i>З тобою щаслива!»</i>
<i>Дружина</i>	<i>З дружиною єдиною</i>	

Цей крик Душі, мабуть, почула все-таки неласкава доля...і подарувала поетові останню в його житті Любов. Нею стала Ликерія Полусмакова (Полусмак) (1840–1917). 20-річна наречена Т.Г. Шевченка, колишня кріпачка М. Макарова, на той час-вільнонаймана служниця петербурзьких знайомих Т.Г. Шевченка. Поет познайомився з нею у Стрельні (біля Петербурга), куди їздив до Н. Забіли (Білозерської) та Кулішів. Згадував Ликеру у листах, посвятив їй дві поезії, а третя – «Барвінок цвів та зеленів...» – навіяна розривом з нею. Намалював улітку 1860 р. її портрет.

Згодом Ликера Полусмакова одружилася з перукарем Яковлевим, жила в Царському Селі. Після смерті чоловіка переїхала до Канева, щоб решту свого життя провести поруч з великим Тарасом, кохання якого до неї вона у свій час не зрозуміла і не розділила. Мабуть, спокутуючи дівочу провину за душевні страждання, які завдала поетові, Ликерія Іванівна постійно доглядала могилу Кобзаря. З її вуст записано про нього теплі спогади.

...Але повернемося до останніх днів Шевченкових, наповнених всепоглинаючою любов'ю. Знайомі Т.Г. Шевченка не схвалюють його вибору. Зокрема, А. Лазаревська пише своєму синові: «...Душевно жаль мені його (Т.Г. Шевченка), що він таку невігідну обирає собі партію... Коли ви і багато хто знаходять невігідним одруження Т.Г. Шевченка, то чому його не відваблять. Мені здається, що він Михайла і Василя (Лазаревських) послушав би, от і спробуйте відговорити його» (А. Лазаревська. З листа до сина О. Лазаревського від 11 вересня 1860 р.).

Однак, нехтуючи подібними застереженнями, вбачаючи у Ликері родственну душу, Тарас Григорович звертається до дівчини з палким поетичним зізнанням в коханні:

<i>Моя ти любо! Мій ти друже!</i>	<i>Карать і миловать не буде:</i>
<i>Не ймуть нам віри без хреста,</i>	<i>Ми не раби його – ми люде!</i>
<i>Не ймуть нам віри без попа</i>	<i>Моя ти любо! Усміхнись</i>
<i>Раби, невільники недужі!</i>	<i>І вольную святую душу</i>
<i>Заснули, мов свиня в калюжі,</i>	<i>І руку вольную, мій друже,</i>
<i>В своїй неволі! Мій ти друже,</i>	<i>Подай мені. То перейти</i>
<i>Моя ти любо! Не хрестись,</i>	<i>І він pomoже нам калюжу,</i>
<i>І не клянись, і не молись</i>	<i>Pоможе й лихо донести</i>
<i>Нікому в світі! Збрешуть люде,</i>	<i>І поховать лихе дебеле</i>
<i>І візантійський і Саваоф</i>	<i>В хатині тихій і веселій.</i>
<i>Одуриць! Не одуриць бог,</i>	

Ликері. На пам'ять 5 августа 1860, Стрельна

В іншій посвяті Ликерії Т. Шевченко також висловлює надію на сімейне щастя з нею:

<i>Поставлю хату і кімнату,</i>	<i>Давнє – колишній та ясний</i>
<i>Садок-райочок посаджу,</i>	<i>Присниться сон мені!.. і ти!..</i>
<i>Посиджу я походжу</i>	<i>Ні, я не буду спочивати,</i>
<i>В своїй маленькій благодаті.</i>	<i>Бо й ти приснишся. І в малий</i>
<i>Та воднині-самотині</i>	<i>Райочок мій спідтиха-тиха</i>
<i>В садочку буду спочивати,</i>	<i>Підкрадешся наробиш лиха...</i>
<i>Присняться діточки мені,</i>	<i>Запалиш рай мій самотний.</i>
<i>Села присниться мати,</i>	

Л. 27 сентября 1860, С.-Петербург

Як відомо, склалося так, що подальші стосунки Ликерії і Тараса Григоровича не привели їх до шлюбу. Втративши надії на земне сімейне щастя, останні місяці свого життя він проводить в гіркій самотині, віч-на-віч з невблаганною хворобою. Не можна без болю в серці читати рядки сповнені безнадії щодо свого права на Щастя:

* * *

*Минули літа молодії,
Холодним вітром от надії
Уже повіяло. Зима!
Сиди один в холодній хаті,*

*Нема з ким тихо розмовляти.
Ані порадитись. Нема!
Анікогісінько нема!
18 октябрю 1860. С.-Петербург*

* * *

*Якби с ким сісти хліба з'їсти
Промовить слово, то воно б,
Хоч і як-не будь на сім світі,
А все б таки ялось жилосьь.
Та ба! Нема з ким.
Людей чимало на землі...
А доведеться одиноким
В холодній хаті кривобокій
Або під тином простягтись.
Або... Ні. Треба одружитись,*

*Хоча б на чортовій сестрі!
Бо доведеться одуріть
В самотині. Пищиця, жито
На добрім сіялись лану,
А люде так собі пожнуть
І скажуть: «десь його убито,
Сердешиного, на чужині...»
О горе, горенько мені!
4 ноябрю 1860, С.-Петербург*

Звернення до співвітчизників (Замість післямови)

Шановні співвітчизники! Заповіт Т.Г. Шевченка – бути похованим на Україні, над Дніпром, – здійснили його сучасники. Але до цього часу не реалізоване ще одне Його прижиттєве пристрасне бажання: мати власну хату, в якій Він хотів доживати віка.

Ми, живі, віддамо гідну данину світлій пам'яті нашого Кобзаря і засвідчимо свою любов до Нього ще ненародженим нащадкам, якщо уволимо цю останню його волю, втілимо мрію в реальність – збудуємо Шевченкові хату за його власним проектом, на обраному ним самим місці. Пам'ятників Шевченкові – тисячі! А такого – досі немає.

Запрошуємо наших читачів обміркувати нашу ініціативу на сторінках «Добридня». Будемо раді зважити на всі ваші думки з цього приводу. Завчасно сподіваємось на допомогу коштами (З цією метою буде створено цільовий фонд). Вартість дерев'яної хатини розміром 17х8,5м буде значно меншою вартості одного «Сільпо» чи «Фуршету», які сотнями зводяться сьогодні в Україні.

Новозбудовану хату-мрію Шевченка можна буде використовувати як один з експонатів канівського меморіалу, знайшовши їй гідне призначення.

У 2014 році виповнюється 200 років з дня народження Поета, Апостола, Пророка у своїй незалежній Вітчизні. Можна встигнути, якщо відгукнутися небайдужим серцем і творящими руками на цю справу.

Шануймося у шляхетній справі!

*Ініціативна група з будівництва хати-мрії Шевченка:
Василь Сокур,
Віталій Шевченко,
Андрій Шевченко.*

В.М. Щербатюк, кандидат історичних наук, доцент

У БОРОТЬБИ ЗА ВЛАДУ РАД

В революційних подіях 1917 р. одразу сформувався відомий з досвіду революції 1905–1907 рр. фронт народних «низів» у вигляді Рад. Після листопадового перевороту в Петербурзі, коли до влади прийшла партія більшовиків – РСДРП(б), Ради здобули перемогу як суспільна сила. Організувавшись в Ради робітничих, солдатських і селянських депутатів, вони дуже швидко ставали масовими організаціями трудового люду[1,89].

В ході Української революції 1917–1921 рр. перевага в Радах спочатку була за меншовиками і есерами, а українські селяни виступили проти спроб більшовиків замінити ринкову економіку комуністичним виробництвом. Невдача спіткала більшовиків й щодо одержавлення селянської власності у формі колективізації та втілення продрозкладки[2,3]. При таких обставинах прийти до влади на місцях і утвердити її більшовики могли лише оволодівши Радами і подолавши спротив українських селян, який часом переростав у відкриту війну. Тому в селах України більшовики встановлювали владу через революційні комітети, яким повітовий ревком надавав чіткі інструкції та вказівки[1,91]. Із значної кількості останніх наведемо наступний, що, на наш погляд, значно обмежував права значної частини членів сільської громади: у виборах брали участь чоловіки і жінки, яким виповнилось 18 років, але за умови, що вони будуть «беднейшие революционно настроенные»[3,259]. Такий комітет проголошувався вищою владою в селі.

В радянській історіографії значилось, що «як тільки дозволяли обставини, ревкоми організовували вибори до Рад і передавали їм владу»[1,92]. Виникає питання, що ж це за обставини? Відповідь проста: як тільки більшовики за допомогою воєнізованих загонів Червоної гвардії, а пізніше й комітетів незаможних селян, регулярних частин Червоної армії, військових груп особливого призначення, загонів Надзвичайної комісії (Чека) та ін., утверджували свою владу, то вони організовували вибори і Ради ставали виключно більшовицькими, адже вождь більшовиків В. Ульянов (Ленін) не збирався залишати в Радах представників конкурентних партій. Висунутий ним лозунг «Вся влада Радам!» під час виступу 17 квітня 1917 р. перед учасниками Всеросійської наради Рад робітничих і солдатських депутатів означав проголошення стратегії щодо захоплення Рад зсередини і встановлення однопартійної диктатури[4].

У такій політичній ситуації більшовики намагалися залучити на свій бік якомога більшу кількість робітників, селян, солдатів. Так, починаючи з весни 1917 р. майже у кожній роті багатомільйонної російської армії, серед трудових робітничих колективів майже щоденно поширювалися більшовицькі газети. Активно велась агітація серед сільського населення. Звідки надходили кошти, що забезпечували таку пропаганду? Західні історики дослідили це питання на архівних першоджерелах і дійшли висновку про їх німецьке походження. Кайзерівський уряд співробітничав з емісарами Леніна у приховуванні процедури передачі коштів. Обидві сторони рівною мірою не бажали визнавати таке співробітництво. Витрачаючи тонни золота на підтримку більшовиків, кайзер нічого не вимагав від них, окрім дестабілізації становища в країні, з якою Німеччина воювала[4]. Це кайзеру вдалося, але бумерангом вдарило по ньому ж: наприкінці 1918 р. революція здійснилася і в Німеччині.

Більшовицькі гасла, у яких частина селяни в 1917 – в першій половині 1919 рр. бачили втілення своїх радикальних сподівань, мали наслідки: певна кількість сільського населення повірила в них. Навіть частина селянських повстанських загонів на початку 1919 р. примкнула до Червоної армії.

Одним з молодих людей, який бажав покращення своєї долі та мріяв про щасливе своє майбутнє, а згодом сподівався на краще українського люду, був Яків Устимович Шульга, 1897 року народження, уродженець с. Верещаки Звенигородського повіту Київської губернії. Ми отримали його спогади від доньки – Прекрасної Марії Яківни, 1938 року народження. Хочемо зразу ж відзначити, що спогади учасників подій Української революції 1917–

1921 рр., перекази їх дітей, згадки свідків, є і завжди будуть важливим джерелом дослідження історії українського народу та України.

Використовуючи різні способи поширення своїх ідей, більшовикам надзвичайно важливим було пропагувати їх серед селянства – найчисельнішого прошарку українського суспільства. Найбіднішим селянством активно сприймалася ідея перерозподілу поміщицького землеволодіння, ліквідація неграмотності та ін. Під час однієї із таких зустрічей робітників Петрограда сільським юнакам с. Верещаки запала розповідь про революційні ідеї та перспективи майбутнього суспільства, про діяльність революційних гуртків та шляхи здобуття економічних і політичних свобод, а з ними і умов до кращого життя.

Через певний час під впливом розповідей молодий Верещацький юнак Яшко Шульга разом із другом втекли з дому і відправились до Петербурга. Виснажені, голодні, замурзані все ж через 14 днів дісталися вони до столиці Російської імперії. І що диво, бо трапляються такі збіги обставин рідко, на петербурзькому вокзалі зустріли свого колишнього «ідеолога». Перш за все робітник відправив своїх давніх знайомих в баню, одягнув, а потім влаштував на навчання в трудову школу. Разом з навчанням хлопці оволодівали знаннями і досвідом пролетарської революції. Згодом, сприйнявши ленінські принципи революції, стали її активними учасниками. Оскільки більшовики ставили за мету поширити свою владу за межі Росії, то молодих революціонерів відправили в Україну сприяти утвердженню там радянської влади.

Зразу ж Яків Шульга (псевдонім Гріщенко) потрапив у вир подій 1918 р., коли українське селянство активно піднялося на боротьбу проти присутності в Україні австро-угорських військ та їх активної політики щодо вивозу з України хліба та інших продуктів харчування[5]. У зв'язку з цим у краї в червні 1918 р. виникло повстання, відоме в історіографії як Звенигородське збройне повстання[6], в ході якого до повстанських загонів Вільного козацтва примкнули й широкі маси населення, в тому числі й більшовицькі організації. Молодий хлопець організовував збір зброї для повсталих. Після придушення повстання Я. Шульгу арештували. Місцева німецька адміністрація покарала юнака – він отримав 40 ударів шомполами. Протягом шести місяців молодий організм Якова боровся за життя, смерть відступила.

Через рік, у січні 1919 р., відбулось друге вторгнення військ російських більшовиків в Україну. Оскільки їх гасла більше відбивали радикальні сподівання селян, ніж проголошене аграрне законодавство Директорії, частина селян підтримала більшовиків, на бік Червоної армії перейшли навіть окремі селянські повстанські загони, що раніше активно боролись з більшовиками. Останнім це значною мірою сприяло встановленню в Україні радянської влади. У процес встановлення радянської влади у Звенигородському повіті активно включився і Я. Шульга: він вів активну боротьбу з повстанськими загонами. Йшла жорстока боротьба між прихильниками радянської влади і її противниками – селянськими повстанськими загонами, які здебільше на Правобережжі підтримували владу Української народної республіки. Пригадує донька Я. Шульги: «... приїхав батько у с. Виноград з мамою, яка на той час була вагітна і тут господар будинку доповідає, що на підході банда* . Батьки вилізли на горище, тато укрит маму всяким мотлохом, зверху поклав сіно, а сам присів за ним. Бандит, що виліз на горище, роздивився кругом, кілька разів вистрелив, але кулі нікого не зачепили. Кажуть, що то переслідував батька загін Чорного. З часом батько все ж таки спіймав отамана. Розказував, що коли він його віз у м. Звенигородка, той дуже гарно співав. Їхали, співали разом. «Жалко було губити такий талант, – казав батько. – Але йшла війна... ». У добу Української революції 1917–1921 рр. досить частими були випадки, що не лише односельчани були різних політичних поглядів, а навіть члени сімей – батьки, брати воювали в різних, часто ворожих арміях.

Значна частина простих селян щиро вірили в радянську владу. Деякі з них вірили в радянську владу, але без комуністів, інші були вірними національним ідеям. Гірко було одне:

* З часу утвердження в Україні влади більшовиків, останні вважали бандитизмом опір їх режиму, а селянські повстанські загони, що боролись проти радянської влади – бандами.

роз'єднаних селян легше було підкорити. Більшовик Я.М. Свердлов заявляв: «... Завдання партії полягало в тому, щоб розпалити класову боротьбу, розколоти село, виділити із загальної маси сільську бідноту. Лише в тому випадку, якщо ми зуміємо розколоти село на два непримиренні табори, якщо ми зуміємо розпалити там таку саму громадянську війну, яка починалася зовсім недавно в місті, лише в тому випадку нам вдасться підняти бідноту проти сільської буржуазії...». Тобто в той час, коли багато селян віддавали життя з вірою у владу Рад, у щасливе майбутнє радянського життя, більшовики цькували селян один на одного, адже їх мета була одна – утвердити свою владу в українському селі.

З вірою у владу Рад жив і Яків Шульга. Повстанський рух на Звенигородщині наприкінці 1921 р., як і по Україні, став слабшим, революція пішла на спад. Один із найвпливовіших отаманів краю С. Гризло загинув 3 березня 1921 р.[7], інший отаман Квітковський, повіривши в амністію, здався більшовикам на початку осені того ж року[8]. Лише І. Гонта (Лютій-Лютенко) воював до зими 1923 р., а потім емігрував до Польщі[9,159]. Більшовики з кожним днем зміцнювали свою владу. Якова призначили у районному містечку Лисянка начальником міліції. Проте не зміг він там довго працювати: стало зрозумілим, що радянська дійсність інша, ніж він її уявляв і за яку боровся. Примінити себе вирішив у колективізації. Організував колгосп у с. Яблунівка Лисянського району. «Зі слів батька, – розповідає донька Марія Яківна, – урожай 1932–1933 рр. був добрий. Колгосп, який очолював Я.У. Шульга, у 1932 р. усі зобов'язання перед державою виконав, але відчуваючи небезпеку з боку влади, голова колгоспу роздав людям хліб, зібрав сільських чоловіків і наказав ховати хліб у посадках, лісах. Попереджав: «Хліб заберуть!». Такі розпорядження дійшли до місцевої влади, Якова Устимовича мали арештувати, проте попередив його начальник міліції, той самий, який прийшов на зміну Я.У. Шульзі. І мусив мій татко тікати з рідного краю аж у Сибір. Змінив фах роботи, працював. Проте репресії дістали його й там. Розповідав, що включали лампочку в 300 Вт і заставляли дивитись, питаючи при цьому «Чи ти ворог народу? Батько не зізнавався і місцевий начальник міліції після того як дружина Я. Шульги привела дев'ятьох дітей, сказавши «коли забрав чоловіка, то забирай і дітей. Немає чим кормити!», звільнив батька. За 24 години батько із сім'єю змушений був залишити обігріте місце і рушати далі, на Дніпропетровщину, спасаючи сім'ю. А далі війна... Комісія визнала його не здатним до військових дій. Син же Василь загинув у боях за Полтаву в 1943 р. Після війни знову попав у немилю владі. Звинуватили у розкраданні державного майна, вирок – 10 років позбавлення волі.

Дружина Якова Устимовича написала лист брату чоловіка Трохиму Устимовичу. Описала важке своє життя матері-героїні, життя свого чоловіка – старого революціонера. Лист потрапив у вищі ешелони влади і Я. Шульгу оправдали. Далі було важке життя багатодітної української сім'ї в Грузії. І нарешті 1947 р. сім'я повернулася у рідні Верещаки.

З розповіді доньки Я. Шульги: «Три рази мого батька виганяли з партії і три рази поновлювали, а вже на четвертий раз він сказав «Я був у партії Леніна, партії більшовиків, а в партії бандитів я не буду».

І такою була не поодиноким доля українських селян. Більшовики, захопивши Ради стали повністю контролювати трудове населення. Згодом над Радами був встановлений повний контроль партії, встановилась диктатура. Протест українських селян був остаточно подавлений голодом, а віра відданих патріотів радянської влади і партії розтоптана.

Джерела та література:

1. Наумов С.О. Про чисельність Рад, ревкомів і комбідів на Лівобережній Україні в 1919 р. // Український історичний журнал (далі УІЖ). – 1986. – № 11. – С. 89–98.
2. Кульчицький С.В. Концепція «кооперативного соціалізму» // УІЖ. – 1995. – № 2. – С. 3–17.
3. Борьба трудящихся Черниговщины за власть Советов (1917–1919 гг.). Сборник документов и материалов. – Чернигов, 1957. – 476 с.
4. Кульчицький С. Терновий вінець 1917 року-2. Чи були події 7 листопада 1917 року революцією? // Дзеркало тижня. – № 45 (520). – 6–12 листопада 2004.

5. З експедиційних матеріалів автора 2009 р.: спомини Я.У. Шульги, записані і передані до друку його донькою М.Я. Прекрасною.

6. Див.: Щербатюк В. Звенигородське збройне повстання // Воєнна історія. – 2002. – № 2. – С. 43–53.

7. Державний архів Київської області (ДАКО). – Ф.Р. 1, оп. 1, спр. 282, арк. 58, 195.

8. Галузевий Державний архів Міністерства Оборони (ГДА МО) України. – Ф.Р. 3773, оп. 19823, спр. 16, арк. 64.

9. Щербатюк В. Лютий-Лютенко Іван Макарович // Край козацький. Довідник з історії Лисянщини. – К.: Наук. думка, 2004. – С. 158, 159.

О.М. Березовський, кандидат історичних наук

УКРАЇНСЬКІ ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ НАДДНІПРЯНЩИНИ ПОЧ. ХХ СТ. В ІНТЕРПРЕТАЦІЇ СУЧАСНИХ ВІТЧИЗНЯНИХ ІСТОРИКІВ

Початок ХХ ст. характеризується подальшим організаційним оформленням українського національно-визвольного руху. Розвиток національного руху сприяв утворенню перших українських політичних партій. Українські політичні партії, які виникли на початку ХХ ст. відіграли вирішальну роль у національному самоутвердженні українців, стали могутнім фактором політичної структуризації українського суспільства. Їх виникнення і становлення стало важливою ознакою модернізації громадського життя, його еволюції в напрямку європейських демократичних тенденцій. Тому не дивно, що історія перших українських партій в Російській імперії викликала великий інтерес у сучасних істориків. Значний масив літератури, створеної за останні десятиліття про діяльність українських політичних партій та організацій в Російській імперії наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст., потребує комплексного й ґрунтовного історіографічного аналізу. Сучасний етап розвитку історичної науки вимагає зламу застарілих підходів і стереотипів у вивченні національної історії, переосмислення наукової спадщини дослідників різних напрямків і глибокого вивчення проблем, упродовж десятиліть замовчуваних у вітчизняній науці. Глибоке, наукове, об'єктивне відтворення історичного досвіду партійно-політичних процесів у Наддніпрянській Україні у зазначений період може стати методологічним ключем для розуміння політичних проблем сучасності, корисним надбанням новітніх українських партій і організацій.

Сучасне наукове вивчення історії українських політичних партій в Наддніпрянській Україні на межі ХІХ-ХХ ст. здійснюється за двома основними напрямками: 1) в межах дослідження узагальнених або суміжних проблем, таких як розвиток української ідеї та державності, український національний рух, «українське питання» в Російській імперії, парламентська діяльність в І-ІV Державних Думах, суспільно-політичні рухи в Україні, діяльність та роль політичних діячів та ін. 2) розробка окремих питань з історії партійно-політичних систем в Україні, зокрема таких, як становлення та діяльність політичних партій і організацій, політика російського самодержавного апарату щодо діяльності українських політичних партій, історія окремих партійно-політичних угруповань.

Першими в сучасній вітчизняній історіографії спробу перегляду усталеної точки зору на проблему здійснили П. Шморгун, В. Борисенко, В. Головченко [1]. Ці праці характеризуються в першу чергу відмовою від радянських методологічних принципів партійності та класовості. Водночас до наукового обігу вводиться значна кількість фактичного матеріалу з історії українських партій.

Низка наукових досліджень вітчизняних істориків присвячена вивченню загальній історії суспільно-політичних рухів в Україні [2]. Особливу увагу привертають дослідження А. Павка. На основі нових концептуальних підходів дослідник проаналізував програмні засади, еволюцію, діяльність політичних партій та організацій, висвітлив їх стратегію і тактику на території України наприкінці ХІХ – початку ХХ ст. Автор вивчив суперечливі, дискусійні питання політичної історії України кін. ХІХ – поч. ХХ ст. і запропонував наукові варіанти їх розв'язання. А. Павко особливу увагу звернув на питання, присвячені новітнім

теоретико-методологічним засадам дослідження діяльності політичних партій та організацій в Україні на зламі XIX–XX ст.

На сучасному етапі історіографії даної проблеми відбулися якісні зрушення у вивченні ідеології та програмних засад українських політичних партій та організацій. Сучасні історики намагались об'єктивно висвітлити витоки, ідейну та організаційну еволюцію українських партій, проаналізувати їхні програмні документи. Особливу увагу сучасних істориків привернуло вивчення позиції українських політичних партій щодо вирішення національного питання. Так, зокрема, монографічне дослідження С. Телешуна [3] присвячене характеристиці ідеології політичних партій, їхнього розуміння національного питання, бачення майбутньої державності. Дослідник охарактеризував програмні засади українських партійних організацій, які існували з кінця XIX ст. до 1917 р. на територіях Російської та Австро-Угорської імперій.

Подальше вивчення цієї проблематики знайшло відображення в колективній праці В. Колесника, О. Рафальського, О. Тимошенка «Шляхом національного відродження: Національне питання в програмах та діяльності українських партій Наддніпрянщини. 1900–1907» [4]. Дослідники розкрили історію становлення та діяльності українських політичних партій Наддніпрянської України, проаналізували позиції цих партій з національного питання та їх діяльність у цьому напрямку. У цілому, за концептуальними підходами щодо вирішення українського питання і визначення перспектив державності України, українські політичні партії історики умовно поділили на дві групи. Першу з них становили партії, що відстоювали ідею автономії України в складі Росії, а іншу – партії, що своє програмне завдання вбачали в досягненні самостійної української держави. На думку дослідників, у практичній діяльності найвагомішим політичним здобутком українських партій у справі відстоювання національних домагань став їх вихід на парламентський рівень.

Однією з особливостей сучасної вітчизняної історіографії даної проблеми є створення низки праць з історії окремих українських політичних партій та організацій згаданого періоду. В. Головченко – один із перших у сучасній історіографії українських політичних партій поч. XX ст. застосував «монопартійний» підхід, тобто цілісне монографічне дослідження однієї партії [5]. Досліджуючи історію української соціал-демократії початку XX ст., історик значну увагу приділив розробці в її середовищі ідеї державності України. Зовнішньо схоже побудована та змістовна монографія О. Висоцького [6].

Заслуговує на особливу увагу насичена фактичним матеріалом монографія В. Стрільця [7]. Історик вперше у вітчизняній історіографії здійснив комплексне дослідження історії Української радикально-демократичної партії (УРДП). Він розглянув всю історію УРДП як єдиний цілісний процес, присвятивши її розвитку до 1917 р. значну частину дослідження. Праця має широку джерельну базу і відзначається нетрадиційністю підходів до розв'язання багатьох важливих проблем історії українських радикально-демократичних партій. Дослідник простежив витоки УРДП, ідейну та організаційну еволюцію партії, проаналізував основні напрями її політичної та культурно-просвітницької діяльності. Особливу увагу В. Стрілець звернув на діяльність Товариства українських поступовців (ТУП) як політичної організації колишніх радикал-демократів. Монографія побудована на оригінальному фактичному матеріалі й цікавих авторських висновках.

Варто також виокремити дослідження С. Донченко «Ліберальні партії України (1900–1919 рр.)» [8]. Дослідниця здійснила комплексну реконструкцію історичного шляху ліберальних партій України на початку XX ст. Об'єктом дослідження стала історія як українських так і російських ліберальних партій, що діяли в Наддніпрянській Україні. С. Донченко провела порівняльний аналіз програмних вимог та показала відмінності між українськими і російськими лібералами. У праці з'ясовано специфіку українського лібералізму та вказано на його близькість до соціал-демократії і до європейського ліберального руху.

Позитивним моментом у вітчизняній історіографії стала поява монографічного дослідження В. Колесника та Л. Могильного, присвяченого історії українських ліберально-демократичних партій в Російській імперії на початку XX ст. [9] У дослідженні проаналізовано

витоки і основний зміст їх програмних документів та пропагандистських матеріалів, розкрито особливості українського лібералізму. В роботі виділено та охарактеризовано етапи становлення українських поміркованих партій. Отримано нові результати щодо кількості та діяльності місцевих осередків УДП, УРП та УДРП. Значна увага приділена дослідженню організаційних засад наддніпрянських ліберально-демократичних партій, визначено її місце у національно-визвольному русі, ролі її чільних провідників та видань. Історики проаналізували погляди діячів ліберально-демократичних партій Наддніпрянщини щодо вирішення національного, соціального, аграрного та робітничого питань.

Спробу перегляду усталеної точки зору на проблематику також здійснили сучасні дослідники О. Бриндак, Т. Геращенко, А. Голуб, О. Голобуцький, І. Калмакан, М. Кармазіна, Г. Касьянов, В. Кулик, В. Сарбей, О. Сарнацький, О. Тимошенко, О. Шишко та ін. [10]

Визнаючи важливість внеску сучасних істориків у вивченні історії українських політичних партій та організацій в Наддніпрянській Україні початку ХХ ст., слід відзначити, що деякі аспекти проблеми все ж потребують подальшого наукового дослідження. Зокрема, варто констатувати відсутність узагальнюючих розробок, присвячених історіографії українських політичних партій кінця ХІХ – початку ХХ ст.

Література:

1. Шморгун П.М. З історії соціал-демократичних організацій України напередодні і в період першої російської революції (1903-1907 рр.): новий підхід // УІЖ. – 1990. – № 2. – С.3-14; Шморгун П.М. Політичні партії України на початку ХХ ст.: соціальний склад, чисельність, типологія // Наукові праці з питань політичної історії. – Вип.172. – К.: «Либідь», 1992. – С.14-25; Борисенко В.А. До питання про Революційну українську партію // НППП. – Вип.169. – К.: «Либідь», 1991. – С.129-138 та ін.
2. Ветров Р. І. Політичні партії України на початку ХХ століття. 1900-1925 рр. – Дніпродзержинськ, 1997; Павко А. І. Політичні партії, організації в Україні: кін. ХІХ – поч. ХХ ст.: зародження, еволюція, діяльність, історична доля. Кін. ХІХ ст. – 1917 р. – К., 1999; Павко А.І. Політичні партії та організації в Україні наприкінці ХІХ – на початку ХХ століть: методологія, історіографія проблеми, перспективні напрямки наукових досліджень. — К., 2001; Павко А.І. Повчальний досвід вітчизняної історії: політичні партії і організації у громадському житті України модерної доби. – К., 2002 та ін.
3. Телешун С. О. Національне питання в програмах українських політичних партій в кінці ХІХ – на початку ХХ століття. – К., 1996.
4. Колесник В., Рафальський О., Тимошенко О. Шляхом національного відродження: Національне питання в програмах та діяльності українських партій Наддніпрянщини 1900–1907. – К., 1998.
5. Головченко В. Від «Самостійної України» до Союзу визволення України: Нариси з історії укр. соціал-демократії поч. ХХ ст. – Х., 1996.
6. Висоцький О. Ю. Українські національні партії початку ХХ століття: соціалістичний сегмент (УСДРП та УПСР у компаративістському вивченні). – Дніпропетровськ, 2001.
7. Стрілець В.В. Українська радикально-демократична партія: витоки, ідеологія, організація, діяльність (кін. ХІХ ст. – 1939 р.). – К., 2002.
8. Донченко С. П. Ліберальні партії України (1900-1919 рр.) – Дніпродзержинськ: Видавничий відділ ДДТУ, 2004.
9. Колесник В.Ф., Могильний Л.П. Українські ліберально-демократичні партії в Російській імперії на початку ХХ століття. – К., 2005.
10. Сарнацький О. П. Царизм та українські політичні партії (1900-1917 рр.). – Запоріжжя, 2006; Наумов С. О. Український політичний рух на Лівобережжі (90-і рр. ХІХ ст. – лютий 1917р.) – Х., 2006; Меша В. Г. Українське національне відродження 1905–1914 років: (історіографія проблеми). – К., 2004; Голуб А. І. Європейські обрії української соціал-демократії (кінець ХІХ – перша половина ХХ ст.) – Дніпропетровськ: 1998; Голобуцький О., Кулик В. Український політичний рух на Наддніпрянщині кінця ХІХ – початку ХХ ст. –

К., 1996; Калмакан І., Бриндак О. Виникнення та еволюція національної партійної системи в Україні в ХХ столітті. – Одеса, 1997; Касьянов Г. Українська інтелігенція на рубежі ХІХ – ХХ ст.: соціально-політичний портрет. – К., 1993; «Українське питання» в Російській імперії (кінця ХІХ – початку ХХ ст.). / Колект. наук. моногр.: у 3 ч. / відп. ред.: Сарбей В. Г.). – К. 1999; Коцур А. П. Ідея державності в історичній думці та суспільно-політичному житті України кінця ХVІІІ – початку ХХ ст. – Чернівці, 2000; Кармазіна М.С. Ідея державності в українській політичній думці (кінець ХІХ – початок ХХ століття). – К., 1998; Бевз Т. А. Партія національних інтересів і соціальних перспектив. (Політична історія УПСР) – К., 2008 та ін.

Ю. Нестеренко

ВІД ІДЕЇ ДЕРЖАВНОСТІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА ДО СУЧАСНОЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ДІЯЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ «УКРАЇНА–ПОЛЬЩА–НІМЕЧЧИНА»

Сьогодні Т. Шевченко сприймається уже не лише як геніальний поет і художник, видатний громадський діяч, а як ідеолог консолідації української нації, хто весь час сприяв її формуванню та самовизначенню. Ще за життя він почав надихати лідерів українства та еліту різноманітних політичних течій і сил України. Згодом став символом українців у процесі національно-визвольних змагань, боротьби за державність. Тому така історична особа, як Т. Шевченко, вимагає всебічного висвітлення і найменші подробиці з його життя та творчості є досить важливими.

Тарас Шевченко був високоосвіченою людиною, знав античну культуру, не уявляв життя без Байрона і Шекспіра, знав праці й діяльність відомих українських, французьких, польських та інших істориків, був дуже запальним у суперечках, але запальність його не злобна чи зарозуміла, а тільки палка і, на думку сучасників, була привабливою, як усе в ньому. Він був дуже ласкавий, м'який і наївно довірливий у ставленні до людей; в усіх знаходив щось хороше і захоплювався людьми, які часто не варті були того. А сам він був якийсь чарівний, усі любили його, не виключаючи навіть слуг. Ніхто не мав такої чутливості до краси природи, як Т. Шевченко[1,282].

Т. Шевченко став центральною постаттю українства, його духовним символом, епіцентром національної честі. Його творчість впродовж усього часу слугувала об'єднанню української нації, створенню, а нині й утвердженню державності України. Шевченко уособив собою український національний дух. Він жив і творив для України. Згадаймо:

*Свою Україну любіть.
Любіть її... Во время лютее,
В останню тяжкую минуту,
За неї Господа моліть*[2,308].

Як висловився сучасний дослідник ідеї нації та націоналізму у творчості Тараса Шевченка О. Рудакевич, Шевченкова любов до України не є абстрактним почуттям до омріяного ідеалу. Це любов до конкретного народу, «людей закованих моїх...», у силу якого поет глибоко вірить[3]:

*Борітеся – поборете,
Вам Бог помагає!
За вас правда, за вас слава
І воля святая!*[2,254].

Для поета земля України, її народу не були лише територією проживання та населенням. Це складники єдиного поняття – українська нація, основою якої є українська культура. Патріотичні почуття Шевченка поєднують прагнення і світовідчуття простого люду, його могутню життєву енергію. Поет приносить нову героїчну духовність та національно-державницький світогляд[3]. «Муза Шевченка – писав М. Костомаров, – роздирала завісу..., і страшно, солодко і болюче, і п'янюче було заглянути туди! Тарасова

муза порвала якийсь підземний заклеп, вже кілька віків замкнений багатьма замками...» [4,403]. Поет своєю творчістю перебирає на себе функцію представника духовних цінностей українського народу, носієм якого було передусім селянство, з яким Тарас Григорович тісно себе пов'язував, відчував себе частиною свого народу, знав його біль і страждання, адже сам був колишнім селянином-кріпаком. Визнаючи, що під російським імперським тиском в Україні стало обмаль справжніх українців-патріотів, поет у своїй творчості підкреслює бажання змінити ситуацію [5, 263]. Погодимося із висновками згаданого вище О. Рудакевича, що на відміну від своїх сучасників Т.Г. Шевченко дивився на історію України не з погляду етнографії чи фольклору, а з позиції української державності [3]. У той час така його позиція вдиховляла селянство, в частини української інтелігенції викликала захоплення, а в імперських чиновників – страх.

Вплив творчості Т.Г. Шевченка на формування ідеї української державності дослідили вітчизняні вчені О. Кузьминець, В. Довбня та В. Щербатюк у колективному історико-етнографічному дослідженні «Шевченків край», виданого 2009 р. до 195-ї річниці з дня народження Т.Г. Шевченка у видавництві «Наукова думка». Зокрема, дослідники зазначають, що чутливе Шевченкове серце до бід і страждань, що їх зазнавав український народ від гнобителів, спонукало його щиро зображувати героїчну боротьбу українського козацтва, українського народу проти поневолювачів, за свободу і національну незалежність. Навіть царський чиновник зауважував, що від творів Шевченка «так і несе низовим вітром, Січчю-матір'ю й Великим Лугом – батьком» [6,48], тобто в них відчуваються мотиви козацької вольниці, боротьби з ворогами українства, прагнення свободи. Віршуючи свої рядки, Шевченко ставив за мету, щоб люди «На весь світ почули, / Що діялось в Україні, за що погубила, / За що слава козацька / На всім світі стала» («До Основ'яненка», 1839). І справді український люд почув. Граф О. Орлов у висновку обвинувачення Т.Г. Шевченка з приводу його участі в Кирило-Мефодіївському братстві так наголосив: «З віршами [Шевченка – авт.] на Україні могли посіятися і згодом закоренитися думки про вигадане блаженство часів гетьманщини, про те, що буде щастям повернути ці часи, і про можливість існування України як окремої держави» [7,220].

Далі автори «Шевченкового краю» наголошують, що торкаючись історичного минулого України, Т. Шевченко висловлював жаль з приводу нездатності українців об'єднатися для супротиву своїм ворогам і зазначають: «Ідея єднання українського народу пронизує багато творів поета. Так, у поемах «Іржавець» (1847) та «Чернець» він цілком слушно докоряє державним діячам України І. Мазепі та С. Палієві за те, що вони не змогли порозумітися в тяжку для України годину, не мали єдності і програли Полтавську битву: «Нарадила мати, / Як пшениченьку пожати, / Полтаву дістати. / Ой пожали б, якби були / Єдності стали / Та з фастівським полковником / Гетьмана єднали». Наводячи приклад непорозуміння між провідниками українського народу І. Мазепою та С. Палієм, які не змогли розпорядитися слушною нагодою і визволити Україну з тяжкої петрової неволі, Т. Шевченко натякає всій українській нації про необхідність єднання («якби були / Єдності стали») у боротьбі проти спільного ворога» [6,49].

Погодимося з авторами названої праці, що присутня у Шевченкових віршах сатира спрямована насамперед проти різних гнобителів, царів, поміщиків, запродавців та ін. Разом з тим, дослідники справедливо зазначають: «Вболіваючи за сучасний йому стан поневоленої України, Т. Шевченко у низці творів засудив тих вседержителів, які придушили сподівання українського народу на вільне життя у своїй власній державі, керованій своїми, вибраними народом, як за часів української козацької республіки, очільниками, насадивши на українських землях сатрапів з Московщини. Уособленням гнобителів України Шевченко вбачав царя Петра I та царицю Катерину II [6,50]. Так, у поемі «Сон» (1844) він, згадуючи пам'ятник, на якому «наковано: / Первому – вторая» (напис російською і латиною «Петру Первому – Катерина Вторая» на пам'ятнику Петру I в Петербурзі, встановленому 1782 р. за наказом Катерини II), писав, що «Це той перший, що розпинав / нашу Україну, / А вторая доконала / Вдову сиротину» [2,201]. Поет звинуватив Петра I у тому, що з його вини були

погублені життя українських козаків, яких було залучено у 1710-х рр. до робіт із висушування боліт на берегах Неви та будівництва міста Санкт-Петербурга: «О царю поганий, / Царю проклятий, лукавий, / Аспиде неситий! / Що ти зробив з козаками? / Болота засипав / Благородними костями: / Поставив столицю / На їх трупах катованих». Тут же йдеться і про долю керівника козаків-будівників, глухівського полковника Павла Полуботка, пізніше наказного гетьмана, якого за непокору в 1722 р. було ув'язнено в Петропавлівській фортеці, побудованій, до речі, за участю українських козаків. Шевченко наголошував, що його, «...вольного гетьмана», Петро I «голодом замучив / У кайданах»[2, 202].

Автори «Шевченкового краю» влучно підкреслюють: «Тарас Шевченко вважав, що українська історія, і давноминула, і сучасна йому – не «поема вольного народа», як заявляли вірнопіддані московфільські вчені та поети. Тарас Григорович переконував, що воля в Україні «кров'ю умивалась», вона «спала ... на козацьких вольних трупах». Виокремлюючи в Тараса Шевченка віру у свій народ, у його краще майбуття, автори зазначають: «...поет висловлював сподівання, що доля України ще знатиме світлі часи: «Встане Україна. / І розвіє тьму неволі, / Світ правди засвітить» (*«Великий льох»*). Більш того задля створення майбутньої «вольної нової» держави у творах «Кавказ», «Заповіт», «Холодний Яр» та ін. пророкував Україні неминучий збройний виступ. З часом думка про селянське повстання стає у творах Шевченка провідною і визначальною»[6,51]. І дійсно, у творі «Послання», наприклад, рядки пройняті ідеями національної та політичної свободи: «Подивіться лишень добре, / Прочитайте знову / Тую славу. Та читайте / Од слова до слова, / Не минайте ані титли, / Ніже тії коми, / Все розберіть... та й спитайте / Тойді себе: що ми?... / Чиї сини? Яких батьків? Ким? За що закуті?...». А далі: «І забудеться срамотня / Давня година, / І оживе добра слава, / Слава України»[2,261,264.], що підтверджує висновки мислителів епох Середньовіччя, Відродження та Просвітництва М. Фічіно, П. Мірандоли, М. Монтеня, Ж.-Ж. Руссо та ін. про важливість стремління людини до свободи, її право на свободу вибору і думки, право народу на суверенітет.

Про авторитет Т. Шевченка та його вплив не лише в Україні, свідчить той факт, що вже за життя поета його твори стали видавати за її межами. Зокрема, 1859 р. в Лейпцігу вийшов збірник поезій Шевченка, того ж року з'явився перший переклад його творів болгарською мовою. На підтвердження цього звернемо увагу на архівні дані з історії Шевченкового краю: «Прислана 1899 р. із США до України книга «Замечания на поэму Т.Г. Шевченка «Мария», яка швидко стала розповсюджуватися у Канівському повіті[8], свідчила, що творчість Кобзаря, а з нею й відомості про історію та традиції України ширилися по всьому світі. Повідомлення головного цензора у справах друку від 30 грудня 1899 р. щодо заборони названої книги[8,арк. 1–14], масове переслідування людей за збереження Шевченкових творів[9;10], свідчать про у рішучі заходи царизму, спрямовані на придушення національної свідомості українців, ідеї державності, що пробуджувалась[6,54]. Проте емоційну силу впливу творчості Шевченка зламати було неможливо, адже вона мала органічний зв'язок з народною творчістю і традиціями: вперше в літературу введено покривджених людей, убогих сиріт, таврованих варнаків, покриток, занападених кріпацьких мадон. Усіх їх поет змалював прекрасними навіть у їхньому горі. Серед пригнобленого народу вселялась віра, що кожен може бути щасливими. Це надихало на життя і боротьбу. Знесилені, але загартовані у ХХ ст., українці все ж вибороли державність, а конституція 1996 р. переконливо засвідчила пророчі слова Тараса Григоровича, який сподівався, що в Україні буде «свій Вашингтон» з конституцією як утвердженням державності: «...Коли / Ми діждемось Вашингтона / З новим і праведним законом? / А діждемось-таки колись! / [2,499].

І дійсно дочекались! Український народ, натхненний ідеєю української державності, відродив незалежну Україну 1917 р. Пронісши цю ідею крізь буремні події ХХ ст. 1991 р. знову виборов свою державу. Нині український народ зробив свій вибір – це шлях на зустріч демократичним європейським засадам у різних галузях суспільного і політичного життя, це шлях повернення до традицій української демократії, яка по віку значно опереджає світову. Сьогодні, керуючись державницькими ідеями Т. Шевченка, Україна зробила Європейський

вибір, оскільки він для неї є незворотнім, бо закладений її історією, давніми історичними процесами, прадавньою свідомістю українців.

Нині в рамках розвитку в Україні інтеграційних процесів силами краєзнавців у Шевченковому краї в 2008 р. за підтримки Генерального консульства Республіки Польща у Києві Сильвестра Шостак та голови міжнародного товариства «Україна–Польща–Німеччина» Сергія Татусяка створений Лисянський районний осередок «Work & Luck International» названого товариства.

Діяльність осередку передбачена в рамках перспектив розгортання україно-польсько-німецьких стосунків, що формуються у контексті заходів, спрямованих на розширення Європейського Союзу. На думку багатьох експертів настав час посилення динаміки стратегічного партнерства на державному і регіональному рівнях.

Як зазначив голова міжнародного товариства «Україна–Польща–Німеччина» Сергій Татусяк «Наприкінці ХХ століття світовий геополітичний вектор круто змінився. «Американська мрія», яку десятиліттями продукували Сполучені Штати Америки, скомпрометувала себе. Новий світ втратив свій планетарний авторитет, поступившись п'єдесталом вірця Старому світові – Європі. Поняття «європейська держава», «європейський рівень життя» швидко набули пріоритетного значення, завдяки потужній позиції Європейського Союзу». І сьогодні в рамках розвитку взаємостосунків перш за все України, Польщі, Німеччини та інших держав наша країна «...не соромиться вчитися кращому досвіду в Польщі та Німеччини. Водночас Україна з гордістю пропонує братнім європейським країнам свої наукові розробки, мистецькі та спортивні надбання, промислові товари, ринки для взаємовигідної торгівлі».

Цьому в Шевченковому краї має сприяти і новостворений Лисянський районний осередок міжнародного товариства «Україна–Польща–Німеччина». Його діяльність є складовою загальноукраїнського процесу, спрямованого на започаткування і реалізацію спільних бізнес-проектів, підтримку міжнародних зв'язків у сфері економічного, політичного та соціального розвитку, захисту громадянських прав та екологічної безпеки, проведення круглих столів, семінарів та конференцій у сфері розбудови громадянського суспільства та поглиблення Євроінтеграційних процесів в Україні, організації навчально-методичних виїздів представників місцевого самоврядування, журналістів, представників освітніх професій до Польщі та Німеччини на стажування, налагодження обміну досвідом та участі в спільних проектах, участь у спільних міжнародних спортивних турнірах, оздоровлення дітей в місцях відпочинку та на спортивно-оздоровчих базах тощо[11].

Переконані, що від реалізації такої діяльності українська державність, вимріяна і пророкована Великим Кобзарем, зміцнюватиметься на благо народу України, на благо поглиблення міжнародної співпраці і миру.

Використані джерела і література:

1. Юнге К.Ф. Спогади про Шевченка / Спогади про Тараса Шевченка. – К., 1982. – С. 279–283.
2. Шевченко Т. Кобзар. – К., 1977. – 600 с.
3. Див.: Рудакевич О.М. Ідея нації та націоналізму у творчості Тараса Шевченка та Івана Франка // Мультиверсум. Філософський альманах. – К., – 2004. – № 40.
4. Костомаров М. Твори: В 2 х т. – Т. 2. – К., 1967.
5. Маланюк Є. Книга спостережень. – К., 1995.
6. Щербатюк В., Березовський О., Верговський С. та ін. Шевченків край: історико-етнографічне дослідження. – К., 2009. – 546 с.
7. Зайцев П. Життя Тараса Шевченка. – К., 2004. – 480 с.
8. Див.: Державний архів Київської області (ДАКО). – Ф. 183, оп. 1, спр. 1123.
9. Див.: Там само. – Ф. 3, оп. 4, спр. 5.
10. Див.: Там само. – Ф. 2, оп. 180, спр. 103.
11. Див.: www.eu.prostir.ua

*о. Ю.А. Мицик,
професор, доктор історичних наук*

ЛИСТ ІЗ ЛИСЯНКИ 1750 РОКУ

Під час праці у польських архівах наприкінці 2008 р. нашу увагу привернув 34-й відділ величезного фамільного архіву князів Радзивилів, який зберігається у Архіві Головному Давніх Актів у Варшаві (далі – АГАД). У цьому відділі зібрані численні рукописні газети з різних кінців Європи (Варшава, Венеція, Гаага, Краків, Мадрид, Мінськ, Стокгольм і т.д.), в т.ч. й з України (Кам'янець-Подільський, Київ, Луцьк, Львів та ін.). Ці рукописні газети – попередники друкованих, які почали поширюватися Європою з др. пол. XV ст., походили як правило з так званих інформаційних листів. Навіть у приватних листах автори вміщували важливі свідчення, переважно військово-політичного характеру. У такому разі переписувачами скорочувались дані приватного змісту і лист набував характеру інформаційного, поширювався у десятках копій...

Серед матеріалів 34-о відділу фонду «Архів Радзивилів» АГАД нашу увагу привернула невелика справа № 456, де містилося кілька повідомлень з України 1750 р. Головна увага у них зверталась на гайдамаків, котрі активно діяли проти Речі Посполитої на території сучасних Вінницької, Житомирської, Київської та Черкаської областей. Це було не випадковим. Гайдамацький рух, що охоплює собою XVIII ст., мав характер національно-визвольної, релігійної і антифеодальної боротьби українського народу. Свого найбільшого розмаху він досягнув у 1734 р. (повстання Верлана), 1750 р. і особливо 1768 р. («Коліївщина»). Зазвичай гайдамаки активізувалися навесні, коли у селян кінчалися запаси провіанту з минулорічного врожаю, коли починали зеленіти ліси, що давали надійний притулок повстанцям. Як свідчать відомі джерела, гайдамацькі загони на чолі з Олексою Письменним, Іваном Подоляком, Мартином Теслею та ін. навесні 1750 р. захопили Мошни – маєтність литовського гетьмана М.-К. Радзивила, Білу Церкву з її потужною фортецею, Вінницю, Володарку, Летичів, Радомишль, Умань, Фастів та ряд інших міст і сіл, винищуючи польських панів та орендарів. Стривожена влада Речі Посполитої стягує сюди каральні війська, звертається за допомогою (і отримує її!) від правителів Російської імперії. Зав'язалися тяжкі бої, в ході яких гайдамаки зазнали поразки від переважаючих сил противника і наприкінці літа 1750 р. повстання було в основному придушене...

Лисянка – один з центрів пізньої «Коліївщини» не могла стояти і осторонь повстання 1750 р., але про події в ній та її околицях у той час мало що відомо. Трохи світла проливає на події в цьому краю виявлена нами вищезгадана справа № 456. Тут міститься невелике повідомлення з Білої Церкви (про дії гайдамаків, а також про потужний град) і більший лист (точніше витяг з нього), писаний командуючим (регіментарем) каральних військ Речі Посполитої, що діяли на Україні, бишевським старостою (тобто старостою м. Бишів, що на Київщині) Ожгою. Останній очолив військо, зібране згідно з рішеннями подільської шляхти на сеймику у Вінниці, яке займалося каральними акціями проти гайдамаків аж до листопада 1750 р.[1]. Додамо, що шляхетський рід Ожга гербу «Равіч» був давно знаним у Речі Посполитій, найбільш відомим його представником був Петр Ожга (помер у 1620 р.) – білоцерківський староста у 1620–1623 рр., який був також львівським суддею тощо. Інший Ожга брав участь у боротьбі проти Національно-визвольної війни українського народу 1648–1658 рр. Свого листа «регіментар» Ожга адресував одному із своїх зверхників, а той очевидно переслав його князеві Міхалу Казимиру Радзивилу, відомому по прізвиську «Рибонька» (1702–1762), який обіймав посаду великого гетьмана литовського з 1744 р. і діяв певний час із своїм військом на Україні.

Цей лист яскраво засвідчує активність гайдамацьких загонів у околицях Лисянки під час повстання 1750 р., участь у ньому запорожців із самої Січі, трагічну долю гайдамацького загону у Щербашинському лісі. Врешті цей невеликий документ зайвий раз засвідчує і той факт, що про Лисянку та про події у ній добре знали в Речі Посполитій і видно за її межами. У

зв'язку з цим ми й подаємо нижче повний текст документу в перекладі з польської мови. Сподіваємось, що він не залишить байдужим не тільки істориків, але й жителів Лисянського краю, проливаючи світло на його незнані героїчні сторінки.

Примітки:

1. Антонович В.Б. Моя сповідь. – К., 1995. – С. 418 та ін.

* * *

**«Витяг з листу вельможного його мості пана Ожги, бишівського старости,
регіментаря української партії, писаного
з Лисянки 17 травня 1750 р.»**

З цих країв доповідаю вашій мості, моєму мостивому пану, що маю потужну оборону від гайдамаків, котрих послав на той світ близько 55. Тепер у Щербачинському лісі укріпилося 50 гайдамаків, котрих обложили (наші) роз'їзди з підмогою, атакуючи обложених кілька днів. Від першого і другого приступів загинуло 12 (гайдамаків), не рахуючи тих, які вже померли у лісах і яких було потім знайдено. Двох було взято живцем і їх я наказав скарати. Решта ж уночі пішла напролом у глибину лісу, але туди за ними пішли роз'їзди, сподіваємось з милості Божої, що залишені по різних проходах не дадуть їм можливості вийти. Наших у цій атаці було вбито тільки 5. Роз'їзд, який діє понад підліссям схопив 25 гайдамаків, котрих тепер я наказав скарати. На підставі свідчень від роз'їздів і шпигунів стверджую, що вже вся Січ вийшла на грабунки, вони стоять понад кордоном, а я стежу за їхніми діями, поки вони не наблизяться.

З Білої Церкви 17 травня 1750 р.

Великий град наробив такої шкоди, що в інших місцях (поля стали) як по жнивах. Стало багато гайдамацьких груп по 50 осіб.»

(АГАД. – Ф. «Архів Радзивилів». – Відділ 34. – № 456. – Оригінал.)

О.М. Березовський

ЛЮДИНА, ПЕДАГОГ, ВЧЕНИЙ. ПАМ'ЯТІ О.О. ВДОВИЧЕНКА

Питання «Навіщо ти живеш?», «Для чого ти живеш?», «В чому полягає сенс життя?», «Що ти залишиш після себе?» давно хвилюють філософів, істориків, психологів та пересічних людей. Мабуть кожен хоча б один раз задавав собі подібні питання. Власне відповіді на ці важливі питання і визначають подальшу долю кожної особистості.

Сама Людина – це не лише біологічний організм, який розвивається за певними правилами природи. Вона має власну історію, яку сама створює, за яку несе персональну відповідальність. Людина постійно видозмінює, формує оточуюче середовище. Очевидно, що прогрес суспільства залежить від того, наскільки намагання Людини видозмінити середовище співпадають із загальнолюдськими цінностями та перспективою розвитку.

Тому життєвий шлях не є лише траєкторією приватного життя окремої особистості. Він окреслює й творчий внесок кожної людини в історію суспільства. Деякі особистості віддзеркалюють цінності й ідеали певного покоління. Віддзеркаленням покоління непростих і неоднозначних 1930–2000-х років став учитель, історик, краєзнавець, директор Погибляцького Народного краєзнавчого музею, Почесний член Всеукраїнської Спілки краєзнавців та Лисянської районної краєзнавчої організації «Витоки» – *Вдовиченко Олександр Олександрович (1911–2008)*.

Результатом його плідної та багаторічної педагогічної діяльності стало виховання декількох поколінь та народного визнання його педагогічного таланту. Загальний стаж педагогічної роботи складає 70 років! О. Вдовиченко заслужено отримав звання «Почесний учитель». Викладаючи у школі історію, вдало поєднував теоретичний матеріал з практикою: зібрав цінний матеріал з історії рідного краю, створив краєзнавчий музей і став його

директором. Результатом його плідної діяльності стало присвоєння Міністерством культури УРСР Погибляцькому краєзнавчому музею звання Народного. За значний вклад у розвиток музейної справи, за багаторічну роботу в справі патріотичного виховання підростаючого покоління О. Вдовиченко нагороджений Почесною грамотою Черкаського обласного виконкому, грамотами Черкаського обласного відділу освіти, Лисянської районної ради та медаллю «За сумлінну роботу» та ін. О. Вдовиченко автор низки науково-популярних та краєзнавчих праць, серед них слід відзначити книги «Село на нашій Україні...», «Край козацький. Довідник з історії Лисянщини» (у співавторстві).

Здавалося енергії, творчої наснаги, наукових ідей стане на цілі десятиліття. Однак доля розпорядилася інакше. 19 листопада 2008 р. у м. Сміла Черкаської області перестало битися серце Людини, Педагога, Вченого.

О.В. Березовська, О.М Березовський

ВСЬКОМУ ПО СЕРЦЮ РІДНИЙ КРАЙ. ПАМ'ЯТІ МИКОЛИ ПИЛИПОВИЧА ЛУБКА

«Моїй Лисянці, дорогій серцю батьківщини і її славним людям – присвячую» – такими словами розпочинається книга *Миколи Пилиповича Лубка (1946–2008) «Знаменитий і багатолюдний град»*. Ці слова ніби стали девізом у житті цього історика, журналіста, краєзнавця, поета, члена Спілки письменників України, члена Лисянської районної організації «Витоки» Всеукраїнської спілки краєзнавців. Його знали десятки колег-істориків і просто небайдужих до історії людей, не тільки на Лисянщині, а й у найвіддаленіших куточках України: учителі шкіл, викладачі училищ, ліцеїв і вузів, науковці, журналісти, державні і громадські діячі.

Результатом наукової, краєзнавчої, етнографічної діяльності М. Лубка стало видання у 1998 р. книги «Знаменитий і багатолюдний град», в якій він дослідив історію давнього українського міста Лисянка. Презентація книги М. Лубка відбулася 5 вересня 1998 р. під час проведення у Лисянці Всеукраїнської науково-практичної конференції «Історія Лисянщини та розвиток краєзнавства в краї». Основний обсяг книги складають історико-краєзнавчі нариси, над якими автор працював протягом тривалого часу. Базові положення та висновки ґрунтуються на архівних матеріалах, опублікованих документах, історичній науковій літературі. Значна частина матеріалів надрукована у книзі вперше. У дослідженні оповідається про давнє минуле і славне сучасне українського містечка Лисянка. Ця праця стала першим ґрунтовним дослідженням з історії краю. У цілому в своїх науково-популярних

статтях краєзнавець часто порушував актуальні та дискусійні питання, висвітлював невідомі або маловідомі сторінки з історії Лисянщини, повертав із небуття незаслужено забуті імена. До таких краєзнавчих досліджень слід віднести вивчення питання походження назви Лисянка, Змієвих валів та ін.

Даруючи власну життєву енергію, помисли, думки, ідеї оточуючим, Микола Лубко часто забував про себе. Він жив і творив для людей і радів їхнім успіхам, а у власному житті найбільше цінував багатство людського спілкування. Життя, сповнене любові до свого рідного краю та обов'язку, скінчилося... 1 березня 2008 року перестало битися серце Миколи Пилиповича Лубка. Яким він був? У пам'яті тих, хто знав цю неординарну Людину, її образ буде живим, поки будуть жити його книги і читатись його вірші...

«...Коли у серці біль і наполяже туга, До тихої води я віднесу свій жаль: Над Ворсклою в журбі згадаю свого друга – Мій Тікич забере мою гірку печаль.	Умюся тоді ворсклянською водою, А в думках ностальгічних повернусь туди, Де двадцять з лишнім літ я розлучивсь з тобою. Мій Тікич. Ти – ріка дитинства назавжди».
---	--

**ПОКАЖЧИК МАТЕРІАЛІВ І СТАТЕЙ, НАДРУКОВАНИХ
У ЖУРНАЛІ «ДОБРИДЕНЬ» ЗА 1999–2007 рр.
(Підготував О.М. Березовський)**

№ 1 червень 1999

Звернення до читачів доктора історичних наук, ректора ІСУЕП М.І. Бушина	3
Чому журнал має назву «Добридень»?	3
Великі події, про які мовчать літописи	3
Допомогла «золота грамота»	4
Перший директор Лисянського музею – нині ректор інституту (розповідь про ІСУЕП та провідних викладачів вузу)	4
Від виборів до виборів	6
Степан Бандера: «Я хотів би жити в Україні» (В. Щербатюк)	10
Міжнародне Шевченківське свято «В сім'ї вольній, новій...»	14
Конституція України	15
Вісті звідусіль	14
Хроніка життя Лисянки (М. Лаврега)	16
Поезія Лисянщини	18

№ 1 (2) січень 2000

Селищний голова Лисянки: «Сподіваємось, що ситуація зміниться на краще» (Інтерв'ю з М. Пузирем, новорічне привітання) (В. Щербатюк)	3
Лист до редакції журналу «Добридень»	4
Призначення голови Лисянської райдержадміністрації. Новорічне вітання	5
Щербатюк В. Вибори Президента України	6
Посвята у Президенти	8
Стан розвитку освіти в Лисянському р-ні (Інтерв'ю з А. Бондаренко) (В. Щербатюк)	9
Сторінка Лисянської районної спілки краєзнавців «Витоки»:	
Розвиток краєзнавства Черкащини за останнє десятиліття; у Лисянці зареєстрована районна організація Всеукраїнської спілки краєзнавців (В. Щербатюк); проект «Джерела України» виховує молоде покоління (М. Лаврега); читайте про видавництво книг у Лисянці в газеті «Голос України»	10
Опитування жителів селища з приводу видавництва першого в історії Лисянки журналу (В. Щербатюк)	12
Дослідження краєзнавця:	
Лубко М. Соборна Михайлівська церква в Лисянці	13
Щербатюк В. Карбування монет у Лисянці	14
Основні події в Лисянці та районі в другій половині 1999р. (М. Лаврега).....	16
3 Новим 2000 роком!	
Святкування Нового року; імена в січні; народний календар та прислів'я	18
Федоров. П. Коли ж наступить третє тисячоліття?	19
Це цікаво знати: грудень і січень в історії Лисянщини; Лисянщина в історико-етнографічному районуванні України; епідемія під час Другої світової війни; СРСР був готовий вторгнутись в Ізраїль	20
Поезія Лисянщини	(3-я сторінка обкладинки)

№ 2–6 (3–7) лютий–червень 2000

Вітання від керівників району та селищного голови з нагоди 55-ї річниці Перемоги над німецько-фашистськими загарбниками	3
Звернення селищного голови Лисянки М.В. Пузиря до ветеранів і читачів журналу	4
Про роботу Лисянської селищної ради (<i>Т. Кошман</i>)	5
Стан розвитку культури та шляхи виходу з кризи (<i>В. Костенко, В. Щербатюк</i>)	8
Видатних уродженців Лисянщини знає весь світ: про увіковічення пам'яті наших земляків	11
<i>Щербатюк В.</i> Референдум відбувся. Подальші події?	12
Урочистості в Холодному Яру (До 80-річчя від дня загибелі отамана Василя Чучупаки) ...	13
Черкащина: повернення із забуття (До 105-річчя від дня народження Тодося Осьмачки) ...	14
Заслужений діяч науки і техніки України, член ради Національного космічного агентства України родом із села Почапінці. Інтерв'ю з доктором біологічних наук, професором Тетяною Іванівною Черевченко (<i>В. Щербатюк</i>)	15
Учнівські олімпіади (<i>М.Т. Лаврега</i>)	18

Вісті з відусіль:

1. Еміграція. 2. В Умані підписана угода про співпрацю між Києвом і Черкаською областю. 3. Афганістан: погляд через роки. 4. Процес державотворення повинен бути наповнений національним духом. 5. Видавництво книг у Лисянці	19
<i>Вдовиченко О.</i> Знайомтесь: Погибляцький народний краєзнавчий музей. Відділ археології	21

Дослідження краєзнавця:

<i>Лубко М.</i> Змієві вали	22
<i>Щербатюк В.</i> Українська національно-визвольна революція початку ХХ ст. Край у 1917–1920-х рр.	24

Сторінка Лисянської районної спілки краєзнавців «Витоки»:

Експедиція краєзнавців по місцях повстання Северина Наливайка	28
<i>Іванченко М.</i> Вільне Козацтво	28
<i>Коваль Р.</i> Семен Гризло – Звенигородський полковник	32

Сторінка молодого дослідника:

<i>Беззубець О.</i> Тоталітаризм в Україні: генеза і сутність	33
<i>Беззубець О.</i> Селянський рух опору на Лисянщині в період громадянської війни	34

Із полиць архівів:

Із повідомлення зав. інформаційної частини Звенигородського Політбюро; Постановление уполномоченой тройки Звенигородского уездного военного совещания по борьбе с бан- дитизмом от 21 декабря 1921 г.; Доповідна записка комбригу 133/5 № 168. (<i>О. Беззубець</i> (документи), <i>В. Щербатюк</i> (коментарі)).....	36
Спогади та роздуми ветерана (Із листів І.П. Терещенка). (<i>М. Котенко</i>)	38

Основні події в Лисянці та районі в лютому-червні 2000 р. (*М. Лаврега і Р. Павленко*) ...

Місяці лютий-червень в історії Лисянщини (<i>В. Щербатюк</i>)	42
Поезія Лисянщини	44

№ 7–11 (8–12) липень–листопад 2000

<i>Кучма Л.</i> Народ вправі вимагати від усіх органів влади конкретних зрушень у житті	3
Указ Президента України «Про вшанування пам'яті Тараса Григоровича Шевченка» ...	4
<i>Щербатюк В.</i> Сьогодні необхідно зосередити всі зусилля на видавництві українсь- ких книг	5

Список членів редакційної колегії щодо створення енциклопедичного словника Лисянщини, затверджений головою Лисянської райдержадміністрації В.І. Ковалем	7
Пропоновані заходи редакційної колегії Лисянського часопису «Добридень» на виконання Указів Президента України «Про вшанування пам'яті Тараса Григоровича Шевченка», «Про додаткові заходи щодо державної підтримки книгодрукування» та у зв'язку з відзначенням 10-річчя незалежності України	8
<i>Костенко В.</i> Якщо ми українці, а не перевертні, то повинні плекати рідну культуру	9
З матеріалів Лисянської селищної ради. Вісті з відусіль:	
Інвестиції в українську економіку; зустріч мерів; Всеукраїнський перепис населення; сумна статистика; гість із Великобританії; відставка глави міністерства закордонних справ України; візит міністра внутрішніх справ України Ю. Кравченка до Черкас; у Києві на майдані Незалежності плануються нові зміни; Рижанівське поховання; урочистості у Лисянці з нагоди 20-річчя діяльності Дашуківського заводу з виготовлення бентонопорошку; увіковічення пам'яті В. Чорновола на його Батьківщині; на Лисянщині введена в дію телефонна мережа на базі нової цифрової електронної станції; олімпійських чемпіонів вітає Черкащина; підземні лабіринти; газета «Добрий день»	11
<i>Дзюба І., Железняк М.</i> Енциклопедія сучасної України	14
<i>Щербатюк В.</i> Дашуківський бентоніт	17
<i>Беззубець О.</i> Лисянська Свято-Михайлівська церква	21
Про увіковічення імені доктора історичних наук І.Г. Шульги	25
<i>Кальченко Ю.</i> Відкрито меморіальну дошку	26
Друга Всеукраїнська науково-практична конференція у Лисянці:	
Всеукраїнська науково-практична конференція: «Лисянщина на рубежі тисячоліть: історія, сьогодення, перспективи розвитку. До 10-річчя незалежності України»	28
<i>Шевченко В.</i> Десятиріччя незалежності України й історичні дослідження	30
<i>Корінний М.</i> Про значення «Просвіти» в історії України та її завдання на районному рівні....	31
<i>Щербатюк В.</i> Битва на Синіх Водах – незвідана сторінка в історії Лисянщини	32
<i>Павленко Р.</i> Історія Лисянщини в пам'ятках матеріальної культури. Збереження минувшини в експозиціях музеїв району	33
<i>Беззубець О.</i> Про історію Лисянщини розповідають матеріали Черкаського обласного державного архіву	35
<i>Костенко В.</i> Відстоїмо українські традиції і збагатимо національну культуру	36
Геноцид нації:	
Жертви голодомору та політичних репресій Лисянщини	38
<i>Щербатюк В.</i> Українська національно-визвольна революція початку ХХ ст. Край у 1917–1920-х рр. (Продовження)	39
Сторінка Лисянської районної спілки краєзнавців «Витоки»:	
<i>Іванченко М.</i> Вільне Козацтво (Продовження)	42
За сприяння Лисянського РВ УМВС України у Черкаській області пошукова експедиція вивчає історію України	47
Із полиць архівів:	
І. Список Лисянської козацької сотні Яцька Губиненка 1649 року (<i>Р. Павленко</i>)	48
ІІ. З історії Звенигородського повстання червня 1918 року (<i>О. Беззубець, В. Щербатюк</i>)....	49
Нам пишуть:	
Доктор медичних наук Євген Складенко: «Із таких часописів як «Добридень» утворюється об'єктивна, душею створена, історія України»	51
Основні події в Лисянці та районі в липні–листопаді 2000 р. (<i>Р. Павленко</i>)	52

№ 12 (13) грудень 2000

Про роботу Лисянської селищної ради в 2000 р. (Т. Кошман, О. Березовський)	3
Історія України очима вченого:	
М.І. Бушин	4
Щербатюк В. Звенигородське збройне повстання	8
Сторінка молодого дослідника:	
Овсянюк Д. Торгівля людьми	15
До 57-річчя визволення Лисянщини від німецько-фашистських загарбників:	
Романко В. Бої за село Почапинцы	18
Сторінка Лисянської районної спілки краєзнавців «Витоки»:	
Діяльність Лисянської районної організації «Витоки» Всеукраїнської спілки краєзнавців у 2000 р. (В. Щербатюк)	20
Із полиць архівів:	
1. Щербатюк В., Беззубець О., Павленко Р. Отаман Квітковський. Коротка біографічна довідка	21
2. Дніпро. Медвинське повстання	22
Основні події в Лисянці та районі в грудні 2000 р. (Р. Павленко)	23
Поезія Лисянщини	24

№ 1–4 (14–17) січень–квітень 2001

Указ Президента України «Про заходи щодо підтримки краєзнавчого руху в Україні»	3
Ющенко В. Про увагу до Кабміну	4
Ющенко В.: «Інколи мені стає сумно, коли бачу, як ми нехтуємо власною історією»	5
Повідомлення щодо звільнення В. Ющенка з посади Прем'єр-міністра України та призначення на цю посаду А. Кінаха	5
Найбільша проблема в Україні – бідність. Долати її потрібно терміново (За матеріалами Елли Ліанової «Бідність в Україні: діагноз поставлено – будемо лікувати?»)	5
Краєзнавчі проекти Лисянщини (В. Щербатюк)	7
Про роботу Лисянської селищної ради в січні-квітні 2001 р. (Т. Кошман)	8
Про увіковічення імені доктора історичних наук І.Г. Шульги	9
Вісті звідусіль:	
У 2001 р. у Черкаській області працюватиме 10 цукрових заводів; 3 повідомлень 8-ї міжнародної конференції з питань СНІДу; Посилення відповідальності за порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності; Музею Шевченка присвоєно статус Національного	10
Історія України очима вченого:	
Бушин М. Павло Скоропадський – останній гетьман України (кін. 1917 – грудень 1918 рр.)...	11
Щербатюк В. Тактика більшовиків щодо захоплення влади в українському селі на прикладі окремих регіонів південної Київщини	14
Демчук М. Потьомко-Стеценко Олексій Олексійович	21
Сторінка молодого дослідника:	
Березовський О. Чорний шлях	22
Павленко Р. Боротьба за українську державність на Черкащині в першій пол. ХХ ст.	24
Гончар В. З історії козацьких міст України: Варва	26
Сторінка Лисянської районної спілки краєзнавців «Витоки»:	
Щербатюк В. Туризм – нерозкритий потенціал Черкащини	29
Вступайте до ВУЗу: угода про співпрацю між Лисянською спілкою краєзнавців «Витоки» та КНУБА	31
Вітання з нагоди днів народжень	33

Робота над створенням книги «Енциклопедичний довідник Лисянщини»	33
Позиція редактора Лисянської районної газети «Понад Тікачем» суперечить Указам Президента України	34
<i>Котенко М.</i> Слово про редактора	36
Обрано нового голову Черкаської обласної організації Всеукраїнської спілки краєзнавців	36
Спартакіада райкомів профспілок працівників освіти, культури, державних установ, АПК, споживчої кооперації, ПТУ-32, Лисянського РВ УМВС України в Черкаській області	37
<i>Щербатюк В.</i> Стан польських пам'яток історії	38
Основні події в Лисянці та районі в січні–квітні 2001 р. (Р. Павленко)	42

№ 18. – 2002

Результати виборів селищного голови Лисянки, які відбулися 31 березня 2002 р.	3
Звернення А. В. Бондаренка до жителів Лисянки і читачів журналу	4
Основні напрями вибраного курсу реформ у Лисянці	6
Нами вже зроблено.....	5
Вибори до Верховної та обласної рад у Лисянському районі Черкаської області	7
Сторінка Лисянської районної спілки краєзнавців «Витоки»:	
Програма розвитку краєзнавства на Лисянщині Черкаської області на період до 2010 р. ...	9
Лисянська районна організація «Витоки» Всеукраїнської спілки краєзнавців.	14
Сторінка молодого дослідника:	
<i>Березовський О.</i> Журжинецьке городище	16
Чекаємо з друку ще одну книгу з історії Лисянщини	18
Християнські напрями та конфесії:	
<i>Свиденко П.</i> Досліджуйте писання	19
<i>Кривоніс В.</i> Рецензія на книгу В. Щербатюка «Історія регіонів України: Лисянщина» ...	21
Люби і знай свій рідний край:	
<i>Беззубець О.</i> Завітайте до Лисянського історичного райдержмузею	23
<i>Березовський О.</i> Історико-краєзнавча експедиція «Журжинецьке городище»	23
Основні події в Лисянці та районі в січні–серпні 2002 р. (Р. Павленко)	24
Фото з Дня селища	25
Поезія Лисянщини	26

№ 19. – 2004

З Днем селища	3
Від редактора	4
Сторінка Лисянської селищної ради:	
<i>Костенко В.</i> Видавець – Лисянська селищна рада	5
Лисянський селищний голова <i>А.В. Бондаренко:</i> «Молодість дана людині для звершень».....	7
Інформація та повідомлення:	
Науково-практична конференція «Твої люди Лисянщино» (<i>О. Беззубець</i>); Лисянському історичному райдержмузею 35 років (<i>В. Щербатюк</i>); І з'їзд краєзнавців Лисянського району (<i>О. Беззубець</i>); У Федюківській школі увічнено пам'ять Ф.К. Андрющенка (<i>О. Беззубець</i>); Подарунок від подружжя Супрунів (<i>М. Демчук</i>); Зустріч з народним депутатом України Т. Прошкуратовою; В. Пинзеник відвідав Лисянку; 40 жителів Лисянщини прибули до Києва підтримати В. Ющенка; Спілці «Витоки» – 5 років	10
Сторінка Лисянської районної спілки краєзнавців «Витоки»:	
<i>Костенко В.</i> Відбувся ІІІ з'їзд краєзнавців України	14
Створено координаційну раду (<i>О. Березовський</i>)	15

<i>Щербатюк В.</i> : «Співпраця – запорука успіху краєзнавчого руху»	16
Статті та наукові розвідки:	
<i>Березовський О.</i> Лисянський козацький полк	19
<i>Лаврега М., Лаврега М.</i> Археологічні дослідження Черкащини в XIX – на поч. XX ст.	23
<i>Щербатюк В.</i> Трагедія українського народу: голодомор 1932–1933 рр.	27
«Спілка «Витоки» у краєзнавчому усі України: досягнення і перспективи»	32
Християнські напрями та конфесії:	
<i>Беззубець О.</i> Протестантизм на Лисянщині	33
<i>Беззубець О.</i> Православна церква села Чаплинка	35
Погляд у минуле:	
<i>Щербатюк В.</i> Сповідь очима свідка, мовою історика	38
<i>Демчук М.</i> Сторінки книги людської пам'яті села Боярка	41
Музейні заклади Лисянщини:	
<i>Котенко Л.</i> Інженер дитячих душ	48
<i>Вдовиченко Ю.</i> Діяльність туристично-краєзнавчого гуртка Бужанської ЗОШ I–III ст.	49
Оголошення	
Конкурс на здобуття краєзнавчої премії імені І.Г. Шульги	50
Конкурс на здобуття літературно-мистецької премії ім. І.С. Макушенка	51
Хроніка подій Лисянщини (<i>Р. Павленко, О. Беззубець</i>)	52
Поезія Лисянщини	56

№ 20. – 2005

До 60-річчя великої перемоги:

<i>Щербатюк В.</i> Вшанували генерала	3
<i>Щербатюк В.</i> Танковий бій у Лисянці 1944 р.	4
<i>Щербатюк В.</i> Герої Лисянщини	4

До 410 річниці з дня народження Б. Хмельницького:

<i>Щербатюк В.</i> Де народився Богдан Хмельницький?	6
--	---

Сьогодення:

Розпорядження Кабінету Міністрів України № 399-р «Про схвалення Концепції Державної програми «Золота підкова Черкащини» на 2005–2007 рр.»	7
Доручення Президента України Віктора Ющенка	9
Лист Віце-прем'єр-міністра України Юрія Мельника	9
Пам'ятки історії та культури Лисянщини, пропонувані до проекту Державної програми «Золота підкова Черкащини» (<i>В. Щербатюк</i>)	11
<i>Беззубець О., Олійник Д.</i> Традиційне українське храмобудівництво	15

До річниці помаранчевої революції:

<i>Вельбівець О.</i> Правда та духовність – майбутнє цивілізованої України	18
<i>Шкляр В.</i> Як брехня понад Тікичем ходила... Та чи назад повернулася?	20

Сторінка Лисянської районної спілки краєзнавців «Витоки»:

Наказ Лисянської районної спілки краєзнавців «Витоки»	22
<i>Щербатюк В.</i> Візит гостя із Чехії	22
<i>Беззубець О.</i> До 100-річчя з Дня народження Юрія Лавріненка	23
<i>Березовський О.</i> Символіка Лисянщини: минуле та сучасність	23
<i>Беззубець О.</i> Презентація книги «Край козацький. Довідник з історії Лисянщини»	25
Нагороди від Гетьмана України та Всеукраїнської спілки краєзнавців	27
<i>Мельниченко В.</i> Внесені зміни до положення «Про Черкаську обласну краєзнавчу премію»... ..	27

<i>Костенко В.</i> Готується до друку науково-навчальний посібник «Регіональні дослідження...».	27
<i>Беззубець О.</i> Презентація книги у Лисянці	28
Наукові статті та розвідки:	
<i>Лаврега М.Т., Лаврега М.М.</i> Археологічні дослідження Черкащини в I пол. XX ст.	29
<i>Павленко Р.</i> Вітряки Лисянщини	32
Твої люди, Лисянщино!	
<i>Демчук М.</i> Юліан Тодосьович Кіношенко	35
З полиць архівів:	
Результати переголосування другого туру виборів Президента України у Лисянському р-ні...	37
Рішення сесії селищної ради Лисянки № 22-1 від 23. 11. 2004 р.	38
Листи до редакції:	
Лист від ветерана війни і праці Бакала Миколи Михайловича	39
Погляд у минуле:	
<i>Лубко М.</i> Спогади про батька	40
Хроніка подій Лисянщини (Р. Павленко)	42
Поезія Лисянщини	45

№ 21. – 2006

«Об'єднаймося ж, брати мої!...» (<i>Н. Бринько</i>)	3
Науковці дійшли висновку: Лисянка є одним з вірогідних місць народження гетьмана України Богдана Хмельницького	4
Сторінка Лисянської селищної ради:	
Звернення селищного голови Лисянки <i>О.І. Вельбівця</i>	5
Результати виборів Лисянського селищного голови та депутатів селищної ради	6
Інформація та повідомлення:	
<i>Коряк В.</i> Українське реєстрове козацтво: створення осередку у Лисянці	7
Розвиток зеленого туризму на Лисянщині	7
Засідання Єдиної координаційної ради з питань краєзнавства	8
<i>Діженко В.</i> Відкриття наукової бібліотеки в Лисянському райдержмузеї	8
<i>Хьюбл Д.</i> Кінодокументалісти Чехії зніматимуть фільм у Києві, Чернівцях, Лисянці	8
Створюється книга «Історія Шевченкового краю»	9
Сьогодення:	
<i>Бесараб В.:</i> «Доля держави в руках кожного українця»	9
Постанова Кабінету Міністрів України № 671 «Про затвердження Державної програми «Золота підкова Черкащини» на 2006–2009 роки»	11
Державна програма «Золота підкова Черкащини» на 2006–2009 роки	11
План заходів щодо відродження та розвитку історичних і культурних центрів Черкащини. Лисянський район (<i>витяг</i>)	13
<i>Беззубець О.</i> Золота підкова Черкащини у Лисянському районі	14
Сторінка Лисянської районної спілки краєзнавців «Витоки»:	
Працюють краєзнавці (<i>В. Щербатюк</i>)	17
<i>Щербатюк В.</i> Символіка місцевого самоврядування – один із чинників формування системи державної влади України	18
Наукові статті та розвідки:	
<i>Щербатюк В.</i> Давня історія Середнього Подніпров'я	20
<i>Свирида Р., Верговський С.</i> З етнографічних досліджень Лисянщини	26
Твої люди, Лисянщино:	

<i>Беззубець О., Березовський О.</i> Меценати Черкащини: історія, традиції, досвід	31
<i>Щербатюк В.</i> Іван Владиславович Слещинський	33
<i>Щербатюк В.</i> Перший заслужений діяч науки УРСР	34
<i>Діженко В.</i> Олександр Олександрович Вдовиченко	35
<i>Щербатюк В., Павленко Р., Діженко Р.</i> На пошану ювіляра	35
<i>Березовський О.</i> Людина із світовим ім'ям	37
Культура:	
<i>Маленко В.</i> Народний самодіяльний колектив «Криниця» – шлях до успіху	39
Погляд у минуле:	
<i>Лубко М.</i> Жадання істини	41
Хроніка подій Лисянщини (О. Беззубець)	46
Поезія Лисянщини	50

№ 1 (22) – 2007

Указ Президента України № 1144/2007 Про оголошення в Україні 2008 року Роком пам'яті жертв голодомору	3
Сторінка Лисянської селищної ради:	
Із вогню та в полум'я!	4
<i>Вельбівець О.:</i> «...поряд з іншим, важливим є вивчення минулого, показ історичної правди»..	5
<i>Щербатюк В., Беззубець О.</i> Жахлива правда тоталітарного режиму	5
Інформація та повідомлення:	
<i>Татусяк С.</i> Україна – Польща – Німеччина: шлях до співпраці	8
У Лисянці зареєстрований районний осередок «Work & Luck International» Міжнародної громадської організації «Україна – Польща – Німеччина»	8
<i>Щербатюк В.</i> До 195-річчя від Дня народження Тараса Шевченка планується видати з друку історико-етнографічне дослідження «Шевченків край»	9
<i>Демчук М.</i> Незабаром усі бажаючі зможуть користуватись атласом Лисянського р-ну ...	9
Сьогодення:	
<i>Щербатюк В.</i> В українців є святий обов'язок – пам'ятати про трагізм і велич власної історії..	10
Президент України В. Ющенко нагородив уродженку села Журжинці Т. Конончук орденом «За заслуги» III ступеня	10
Сторінка Лисянської районної спілки краєзнавців «Витоки»:	
Про заочну Черкаську обласну екскурсійно-краєзнавчу акцію «Золота підкова Черкащини»...	11
<i>Костенко В., Щербатюк В.</i> Лисянщина може долучитися до туристичних маршрутів Шевченкового і Богданового краю	11
<i>Діженко В.</i> Відкриваємо музейний історичний архів на базі фондів Лисянського історичного райдержмузею	12
Наукові статті та розвідки:	
<i>Конончук Т.</i> Шевченкіана в радіопубліцистиці Юрія Лавріненка	13
<i>Щербатюк В.</i> Події української революції 1917–1922 років у Шевченковому краї	18
<i>Возна З.</i> Національний характер як фактор виживання українських селян-«остарбайтерів» ...	22
<i>Верговський С.</i> Джерела і розвиток храмобудівних традицій	26
З полиць архівів:	
Кількість жителів окремих населених пунктів Київської губернії 1923 року	30
Хроніка подій Лисянщини 2007 року (В. Діженко)	31
Поезія Лисянщини	32

ОСНОВНІ ПОДІЇ В ЛИСЯНЦІ ТА РАЙОНІ

Січень – грудень 2008 року.

(Матеріали зібрала В. Діженко)

- 30 січня Відбулася розширена нарада, під час якої проаналізовано стан виконання Указу Президента України «Про оголошення в Україні 2008 року Роком пам'яті жертв Голодомору».
- 15 лютого Засідання «круглого столу» за участю учасників бойових дій на території інших держав з керівниками органів виконавчої влади району.
- 21 лютого Урочисті збори з нагоди 64-ї річниці визволення Лисянки від фашистських загарбників та Дня захисника Вітчизни.
- 9 березня Урочистості з нагоди 194-ї річниці з Дня народження Т.Г. Шевченка.
- 8 квітня Урочистості з нагоди 90-річчя створення районної організації Товариства Червоного Хреста. Голову районної організації ТЧХ Г.І. Жмурко нагороджено орденом княгині Ольги III ступеня за громадську діяльність і благодійництво.
- 26 квітня Мітинги-реквієми до 22-ї річниці Чорнобильської катастрофи.
- 9 травня Урочисті мітинги з нагоди Дня Перемоги.
- 27 червня З нагоди 12-ї річниці Конституції України відбулося урочисте відкриття художнього історичного панно, присвяченого діяльності автора першої Конституції України, гетьмана Пилипа Орлика.
- 9 липня У Лисянці провели нараду члени спілки «Витоки» і районного осередку «Work & Luck International» Міжнародної громадської організації «Україна–Польща–Німеччина».
- 11 жовтня Творчий звіт художніх колективів Лисянщини, присвячений 195-й річниці з дня народження Т.Г. Шевченка та 55-й річниці утворення Черкаської області.
- 17 жовтня Засідання «круглого столу» на базі Лисянського професійного аграрного ліцею за участю голови райдержадміністрації В.І. Бабенка, директорів професійних аграрних ліцеїв та ПТУ області.
- 11 листопада В рамках Всеукраїнської ветерансько-молодіжної естафети пам'яті і слави «Подвигу народу – жити у віках!» відбулися урочисті заходи з нагоди передачі факела та Книги Пам'яті делегацією Городищенського району.
- 20 листопада Траурний мітинг в с. Вотиликівка з нагоди відкриття та освячення пам'ятного знака жертвам Голодомору 1932–1933 років.
- 23 листопада День пам'яті жертв голодоморів – в населених пунктах району пройшли мітинги з покладанням траурних вінків та композицій із житніх колосків до місць масових поховань жертв Голодомору, організовано участь учасників заходів в національній акції «Запали свічку» – Всеукраїнській хвилині мовчання.
- 13 грудня Урочистості, присвячені третій річниці створення Лисянського районного товариства Всеукраїнської громадської організації «Українське реєстрове козацтво».
- 26 грудня Відбулась районна науково-краєзнавча конференція Лисянської районної спілки краєзнавців «Витоки».

Січень – листопад 2009 року.

- 21 січня Урочисті збори з нагоди відзначення 90-ї річниці проголошення Акта злуки Української Народної Республіки та Західно-Української Народної Республіки та Дня Соборності України.
- 27 січня Розширене засідання Правління районного осередку «Work & Luck International» Міжнародної організації «Україна–Польща–Німеччина» за участю представників Лисянської районної влади.
- 15 лютого Зустріч за «круглим столом» керівників органів виконавчої влади та місцевого самоврядування з членами районної спілки ветеранів Афганістану.

- 17 лютого В рамках відзначення 65-ї річниці завершення Корсунь-Шевченківської битви, вшанування подій Великої вітчизняної війни район відвідали учасники автопробігу, організованого обкомом Комуністичної партії України.
- 19 лютого Урочисті збори з нагоди відзначення 65-ї річниці визволення Лисянського району від фашистських загарбників та Дня захисника Вітчизни.
- 4 березня Презентація у м. Київ книги «Шевченків край. Історико-етнографічне дослідження», керівник авторського колективу – к.і.н. В.М. Щербатюк.
- 6 березня За участю голови райдержадміністрації В.І. Бабенка, голови районної ради В.М. Бесараба, науковців з Києва, членів РСК «Витоки», учнівської молоді у Лисянці відбулась презентація книги «Шевченків край. Історико-етнографічне дослідження».
- 6 березня Урочисті заходи з нагоди відзначення 195-ї річниці від Дня народження Т.Г. Шевченка.
- 9 березня Покладання квітів до пам'ятника Т.Г. Шевченка. Делегація Лисянського району взяла участь в урочистостях з нагоди 195-ї річниці від Дня народження Т.Г. Шевченка в селі Моринці.
- 23 березня ... Урочисті заходи з нагоди Всеукраїнського дня працівників культури та аматорів народного мистецтва.
- 23 квітня У м. Лисянка відкрито пам'ятний знак пожежникам-героям Чорнобиля.
- 28 квітня В с. Бужанка відкрито пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932–1933 рр.
- 7 травня Урочисті заходи з нагоди відкриття пам'ятного знака воїнам-інтернаціоналістам, встановленого на честь вшанування учасників бойових дій на території інших держав та 20-ої річниці виведення військ колишнього СРСР з Афганістану.
- 9 травня Урочисті мітинги з нагоди Дня Перемоги.
- 9 травня У м. Лисянка відкрито меморіальну плиту на честь Героя Радянського Союзу О.М. Фадіна та стелу воїнам-визволителям у с. Рубаний Міст.
- 17 травня Жалобні мітинги із вшанування жертв політичних репресій.
- 29 травня За участі керівників місцевої влади, науковців із Києва, Черкас, рідних автора, громадськості району відбулась презентація книги О.О. Вдовиченка «Село на нашій Україні...».
- 10 вересня.... За участю голів райдержадміністрації В.І.Бабенка, районної ради В.М.Бесараба, науковців Київських вищих навчальних закладів, краєзнавців району, учнівської молоді відбулося засідання «круглого столу» «Українсько-польські відносини: історія, сьогодення, перспектива» (до 300-річчя вшанування пам'яті гетьмана І.Мазепи) районної спілки краєзнавців «Витоки».
- 22 вересня.... Відбувся урочистий мітинг з нагоди відзначення Дня партизанської слави.
- 9 жовтня..... Лисянським районним управлінням юстиції зареєстровано районну партійну організацію Всеукраїнського об'єднання «Свобода», яку очолив М. І. Вербицький (підприємець).
- 14 жовтня..... Відбулися урочисті заходи, присвячених Дню Українського козацтва.
- 16 жовтня..... У Лисянській ЗОШ І-ІІІ ст. №2 відбулися «Савранських читання», присвячені 95-річниці від дня народження педагога, активного громадського діяча, земляка Сергія Савранського.
- 30 жовтня..... У селі Кам'яний Брід відбулося перепоховання останків 11 воїнів-визволителів, які знайдено під час земляних робіт на території населеного пункту.
- 30 жовтня..... Відбулося засідання Єдиної координаційної ради (ЄКР) з питань краєзнавства, що діє при районних і селищних органах влади.

Микола Лубко

ЯКБИ МАМА ЖИЛА...

Якби мама жила, то пішов би до неї
І поклав би я квіти до зраних ніг.
До тих ніг, що ходили ламкою стернею
І безжалісно бив хлисткий панський батіг.
Якби мама жила, я б упав на коліна,
Притулився б чолом до слабких її рук
І прощення просив би у неї уклінно
За причинені болі даремних розлук.
Мамо, рідна голубко в гнізді сизокрыла,
Ти в житті не зазнала ніяких припад.
Ти у муках п'ятьох нас на світ породила,
Жайворонкових в небі не чувши рулад.
У непевні роки нас крильми покривала,
Як та чайка у житі при битих доріг.
Вже давно тебе Вічність до себе забрала,
Але все-таки кличеш на рідний поріг.

ЛИСТ СЕСТРИ

Ти чекаєш вістей, моя сестро,
Ти чекаєш від мене листа...
Я прокручую в пам'яті ретро:
Ти для мене єдина й свята.
Ти мене колихала в колиці
На забитім у стелі гаку
І дівочу на брата по крихті
Всю любов виливала палку.

Ми з тобою ішли в перелогі,
Над рікою стелився туман.
Ми ховались у вербах розлогих,
Полину ми вдихали дурман.
В тікичанських купалися водах,
На крижинах катались ламких,
І, мабуть, твоя дивная врода
Зародилась в ожинах густих.

Ти й тепер, моя сестро, нівроку,
Ти і досі – зваблива краса.
За плечима багато вже років,
Але ти – ще ранкова роса.
Я прокручую в пам'яті ретро –
Рік за роком минають літа...
Скільки б їх не сплигло, моя сестро,
Ти така ж, як тоді, молода.

ВІН ЗУМІВ ПОВ'ЯЗАТИ СВІЙ СНІП

«У Пилипівку день – до обіду»,
Говорили сільські трударі,
А дівчата здіймали гармидер,
Бо з'являлись свати у дворі.

«Де тут, де тут сховалась дівиця?» –
Старший сват господаря пита. –
«Десь ось тут заховалась куниця,
Як волошка у сині жита».

Серед хати виходить дівчина
(Усю піч сколупала вона).
Як червона у лузі калина –
Добрий келих хмільного вина.

Пов'язала сватів рушниками
І поклала на стіл коровай,
Доторкнувшись до нього вустами –
На майбутній святій урожай.

На Пилипа село загуляло.
На заговини всяк молодець:
Вже засипано збіжжя навалом –
Хліборобської праці вінець.

І казали: «Ти чуб, чи ти липа,
Чи ти, дівчино, зірка ясна?»
Все село святкувало Пилипа,
Люди знали: по зимі – весна.

А якщо у цей день заініло
І на землю упав гарний сніг –
Тож Пилипівка – наше кормило,
Хай багатим уродиться сніп!

Батько мій народивсь на Пилипа,
Був веселим і щедрим на сміх.
І хоч бідним він був, як та липа,
Та зумів пов'язати свій сніп...

